

DIPLOMADOLGOZAT

Boda Petra

Regionális és környezeti gazdaságtan

Budai Campus

2023

**Magyar Agrár- és Élettudományi
Egyetem
Budai Campus
Regionális és környezeti gazdaságtan Szak**

**Székesfehérvár egyes ökonómiai és
infrastrukturális változásainak vizsgálata**

Belső konzulens: Urbánné Malomsoki Mónika

Tanszéki munkatárs

VFGI VTT

Készítette: Boda Petra

C4MTNO

levelező tagozat

Budapest

2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Szakirodalmi áttekintés.....	5
2.1. Településfejlesztés	5
2.2. Térségfejlesztés.....	6
2.3. Gazdaságfejlesztés	7
2.4. Jóléti mutatók.....	8
2.4.1. GDP- Bruttó hazai termék	8
2.4.2. PPP- Vásárlóerő paritás	10
2.4.3. ISEW-Fenntartható gazdasági jólét	12
2.4.4. HDI-Emberi fejlődés indexe.....	12
2.5. Székesfehérvár	14
3. Saját vizsgálat.....	22
3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések és hipotézisek	22
3.2. A vizsgálat körülményei és helyszíne.....	24
3.3. Kutatás módszerek és minta bemutatása	24
3.4. Eredmények	25
4. Következtetések, javaslatok.....	45
5. Összefoglalás	47
Irodalomjegyzék	49
Ábrajegyzék.....	51
Mellékletek	53
Függelékek	61

1. Bevezetés

Székesfehérvárral, mint Magyarország egyik legnépesebb megyei jogú városával már az alapképzésen írt szakdolgozatomban (Székesfehérvár, mint a hatodik ellenpólus) is foglalkoztam. Már akkor eldöntöttem, hogy a kutatást tovább fogom folytatni mester képzésben, hogy további vizsgálati szempontokat felsorakoztatva még jobban kifejtésre kerüljön. Ezért diplomamunkámban összetett mutatók segítségével fogom a számomra lakhelyül szolgáló Székesfehérvárt megvizsgálni. Céлом így az ezzel a munkával, hogy felfedezem, hogy az általam vizsgálni kívánt település milyen jó mintákkal és milyen fejlesztésre szoruló esetleges hiányosságokkal rendelkezik.

Az általam választott téma aktualitását tekintve kijelenthetem, hogy igen releváns témáról van szó, hiszen az Európai Unióban végbemenő inflációs folyamat során lényeges, hogy az országban milyen helyzetben vannak a különböző régiókban elhelyezkedő városok. Valamint azért is fontos a gazdasági és jóléti folyamatok megvizsgálása, mivel új támogatási ciklus kezdődött meg. Így fontosnak tartottam azt is felmérni, hogy a Közép-Dunántúlon található Székesfehérvár, milyen támogatási kategóriába sorolható. Valamint még ezek mellett azt is lényeges ebben a gyorsan fejlődő világban megvizsgálni, hogy milyen környezeti helyzetben van egy település és, hogy miként kívánja a világban is végbemenő szennyezéseket és az itt tevékenykedő vállalkozások karbonlábnyomát csökkenteni.

Munkám során egy rövid irodalmi áttekintés keretében bemutatásra kerül a településfejlesztés fogalma, a településfejlesztési tervezés módszere, valamint a településfejlesztés koncepció feladata és ennek keretében a SWOT-analízis hatékonysága. Emellett ismertetem a térségfejlesztés fogalmát, célját és feladatait. Végül pedig a gazdaságfejlesztés fontosságáról és kialakításának hatásáról fogok beszélni egy településen belül.

Dolgozatom saját vizsgálati részének megalapozása érdekében, még az irodalmi áttekintés fejezetén belül bemutatom, a jóléti mutatók közül a GDP, PPP, ISEW és HDI mutatókat. Ezeknek a mutatóknak a vizsgálatát fogom szemléltetni a saját vizsgálat részen is Székesfehérvárra vetítve.

A saját vizsgálati részen hipotéziseim megfogalmazása után a feltevéseim alátámasztására olyan szekunder adatokat fogok megvizsgálni, mint például a Humán Fejlettségi index, infrastrukturális ellátottság, mint például az ivóvíz-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya, lakásállomány és habár nem infrastrukturális

elem, de a HDI tekintetében igen lényeges a felsőoktatásba résztvevő hallgatók száma és az így oklevelet szerzettek arány. Ezek mellett még szerepet kap a dolgozatomban a GDP és a munkanélküliség, valamint a két mutató közötti kapcsolatrendszer, a megyei jogú városokban található működő vállalkozások gazdasági szektor, valamint létszámkategóriánkénti bontása. Végül pedig az előzőekből következtetve azon városok Integrált Településfejlesztési Stratégiája, azon belül is a környezeti stratégia kerül górcső alá, amelyek az évek során megtartották ipari jellegüket.

Saját vizsgálati részemben a Székesfehérvár és a vele egy közigazgatási csoportba tartozó megyei jogú városok ágazati struktúrájának változásával is szeretnék foglalkozni, hogy az évek során hogyan alakult át a primer, szekunder, terciér és a kvaterner szektor.

Végezetül pedig olyan javaslattételekre kerül sor, amik képesek lehetnek a város további fejlesztésére és akár egy öngerjesztő folyamat elindítására.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Településfejlesztés

A településpolitikai elképzelések folyamatos, gyakorlati megvalósítására, a település "állóeszközállományának" bővítésére, korszerűsítésére, a települési értékek megőrzésére és helyreállítására irányuló tudatos és spontán (önérdekű) tevékenységek összessége, amelyek alanya az önkormányzat, az állam, illetve bármely beruházó (lakosság, vállalkozók) lehet. (Térport, dátum nélk.)

A településfejlesztés a település egészére kiterjedő olyan társadalmi-gazdasági és környezetalakítási tevékenység, amelynek célja a lakosság életszínvonalának, ellátási és környezeti viszonyának javítása, valamint a fenntartható településfejlődés biztosítása. A fejlesztési tervek elkészítése- a településen élők, illetve érintett szakemberek bevonásával az önkormányzat feladata. (Tállai, dátum nélk.)

A településfejlesztési tervezés a település társadalmi, gazdasági, környezeti és műszakifizikai helyzetének elemzésére alapozott, a lakosság, a településpolitikai döntéshozók, a civil szerveződések és érdekképviseltek, valamint több tudományág szakembereinek bevonásával készülő, a település hosszú, közép- és rövid távú fejlődési irányainak meghatározását szolgáló tervezési folyamat, mely során elkészül a település jövőjével kapcsolatos alapvető döntések és akciók rendszere. A településfejlesztési tervezés segít meghatározni a legfontosabb megoldásra váró kérdéseket, megtalálni a település erősségeit, a legfontosabb lehetőségeit, amelyek kiegyenlíthetik a hátrányokat, és minimumra csökkenthetik a kockázatokat és veszélyeket.

A településfejlesztési tervezés alapvető dokumentuma a településfejlesztési koncepció. A településfejlesztési koncepció feladata olyan célrendszer kialakítása, amely hosszú távra irányt mutat a település lakosságának és vezetésének a település fejlesztésével kapcsolatos döntések meghozatalában. A településfejlesztési koncepció egyben vezetési eszköz, amellyel a települési önkormányzat irányítani tudja, hogy a fejlesztés során honnan hová akar eljutni. A településfejlesztési koncepció integrálja a település folyamatos működésének, fejlesztésének és vezetésének feltételeit. A koncepció alapján a települési önkormányzat és a helyi társadalom tagjai a közös célokra és értékekre összpontosítanak a társadalmi egyetértés alapján. A településfejlesztési koncepció egyidejűleg a települési önkormányzat, mint szervezet feladatainak programja, illetve a szervezetfejlesztés és az ellenőrzés 6 dokumentuma. A településfejlesztési koncepció útmutatásul szolgál a döntési mechanizmus

működtetéséhez, a tervezéshez és végrehajtáshoz, illetve az ellenőrzéshez szükséges szervezetek létrehozásához, a lakossági, a vállalkozói és egyéb csoportok, valamint a helyi politikai döntéshozók érdekeinek harmonizálásához.

A településfejlesztési koncepció megalkotásához szükséges teendők a következők: lakossági fórum lebonyolítása (közösségi összejövétel, szekcióbeszélgetések); kérdőív gazdasági adatok beszerzéséhez; helyi társadalom véleményének beszerzése (település külső imázsvizsgálata, település és vonzaskörzetének lakossági csoportos mélyinterjú megkérdezése, település és vonzaskörzetének véleményvezetőivel folytatott mélyinterjú vizsgálat, fórumon vagy fórumokon, telefonos lakossági interjú, kérdőíves lakossági lekérdezés, lakossági véleménykérés internet felhasználásával); SWOT-analízis.

SWOT-analízis

Elemi:

- Strengths-erősségek
- Weaknesses-gyengességek
- Opportunities-lehetőségek
- Threats-veszélyek

Az erősségek, a hátrányok, a lehetőségek és a veszélyek feltárása rámutat a településfejlesztési tervezés legfontosabb témáira, bemutatja, hogy milyen a település belső tartalma és összefüggésbe hozza azt a külső környezettel. A hatékony településfejlesztési terv erősíti az előnyöket és a lehetőségeket, csökkenti a hátrányokat és minimalizálja a veszélyeket. Az eredményes településfejlesztési tervben a külső veszélyek és lehetőségek a település belső előnyeire és hátrányaira alapulnak, azaz az analízis elemei egymásra épülnek, egymás valóságos létét feltételezik, összefüggenek egymással. Mindez nyilvánvalónak tűnhet, ha az elemzés során a lehetőségeket és a veszélyeket az adottságokból kiindulva határozzuk meg. (Kerekes, 2002.)

2.2. Térségfejlesztés

A területfejlesztés azon része, amely egy konkrét térség fejlesztésére irányul, vagy valamely funkcionális terület egység fejlesztésére koncentrál. Ilyen térségek lehetnek például a régió, megye, kistérség, kiemelt térség stb. (Térport, dátum nélk.)

A térségfejlesztés célja az 1996. évi XXI. törvény 2. §-ban van meghatározva. E szerint a következők: az ország valamennyi térségében a területi kohézió erősítése, a társadalmi és

gazdasági növekedés elősegítése, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése, az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása; a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti - az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló - jelentős különbségek mérséklése és a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében; az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése; a nemzeti és térségi identitástudat megtartása és erősítése.

Feladata a 3. § szerint a térségi és helyi közösségek területfejlesztési és területrendezési kezdeményezéseinek elősegítése, összehangolása az országos célkitűzésekkel; fejlesztési koncepciók, programok és tervek kidolgozása, meghatározása és megvalósítása, a társadalom, a gazdaság és a környezet dinamikus egyensúlyának fenntartása, illetve javítása érdekében; a nemzetközi együttműködés keretében az Európai Unió regionális politikájához illeszkedés elősegítése, valamint a regionális együttműködésben rejlő kölcsönös előnyök hasznosítása és a határmenti (különösen a hátrányos helyzetű határmenti) térségek összehangolt fejlesztésének elősegítése.

A 4. § kimondja, hogy a fenti feladatokat az állami szervek, az önkormányzatok, a természetes személyek és szervezeteik, a gazdálkodást végző szervezetek és az érdekvédelmi szervezetek, valamint más intézmények összehangoltan, egymással együttműködve látják el. (1996. évi XXI. törvény, 1996.)

2.3. Gazdaságfejlesztés

Gazdaságfejlesztés alatt olyan tudatos beavatkozásokat értünk, amelyek a gazdasági folyamatok irányát, a gazdasági változások mértékét hivatottak befolyásolni. Fő jellemzője az alulról szerveződés (bottom-up) és a helyi szereplők által kidolgozott gazdaságfejlesztési stratégia. Fontos jellemző továbbá a hagyományok és közösségi attitűdök érvényesülése. (Mezei, 2006)

A helyi gazdaságfejlesztés (LED) célja, hogy kiépítse egy térség gazdasági kapacitását annak érdekében, hogy biztosítsa a térség gazdasági jövőjét, és a népesség megfelelő életszínvonalát. Ez egy olyan folyamat, melyben az állami és az önkormányzati, a vállalkozói és a magánszektor partnerei közösen dolgoznak azért, hogy kedvezőbb feltételeket teremtsenek a gazdasági növekedés és a munkaerőpiac számára.

A helyi gazdaságfejlesztés - természeténél fogva – a vállalkozói szféra, a közösség és az önkormányzatok együttműködésén alapul. A LED stratégiáját általában a helyi vezetés tervezi meg állami és magán partnerek bevonásával. A vállalkozások és a tőke mozgásban van a különböző földrajzi helyek között a komparatív előnyök megszerzése érdekében. Azáltal, hogy a helyi közösségek felmérték gazdaságuk alapjait, jobban meg tudták érteni, mi az, ami segíti és mi az, ami akadályozza gazdaságuk növekedését és a befektetések gyarapodását. A helyi közösségek megpróbálták kiterjeszteni gazdaságuk és a foglalkoztatás alapjait stratégiaileg kifejlesztett programok bevezetésével, és olyan projektekkkel, melyek elhárították az esetleges akadályokat és segítették a beruházásokat.

A helyi gazdaságfejlesztés stratégiai tervezési folyamata jellegzetesen öt szakaszból áll, és bár ezeket az alábbi táblázatban, mint különálló szakaszokat tüntetjük fel, a valóságban a LED stratégiai terve rugalmas, és az egyik szakasz párhuzamosan futhat egy másikkal a helyi szükségleteknek megfelelően.

A helyi gazdaságfejlesztés öt szakasza:

- Szervezés
- A helyi gazdaság feltérképezése
- A stratégia kialakítása
- A stratégia megvalósítása
- A stratégia felülvizsgálata

(Swinburn, Goga, & Murphy, 2004.)

2.4.Jóléti mutatók

2.4.1. GDP- Bruttó hazai termék

A Bruttó Hazai Termék (GDP) a teljes monetáris vagy piaci értéke minden befejezett jószágnak és szolgáltatásnak, amik az ország határain belül készültek egy adott periódusban. A teljes hazai termelés átfogó mérőszámaként az adott ország gazdasági állapotának átfogó mutatójaként funkcionál.

KULCSFONTOSÁGÚ TÉNYEZŐK

□ A bruttó hazai termék egy ország minden végtermékének és szolgáltatásának a monetáris értéke egy adott periódusban

- A GDP megmutatja egy ország gazdasági helyzetét, a gazdaság méretének és növekedési ütemének becslésére szolgál.
- A GDP-t három módon számolhatjuk ki, a kiadások, a termelés vagy a bevételek használatával. Az inflációhoz és a populációhoz igazítva egy mélyebb betekintést nyerhetünk.
- Bár vannak korlátai, a GDP kulcsfontosságú eszköz a politikai döntéshozók, a befektetők és a vállalkozások stratégiai döntéshozatalában.

A nominális GDP a gazdasági termelés értékelése egy olyan gazdaságban, amely számítása során a folyó árakat is figyelembe veszi. Más szóval, nem hagyja figyelmen kívül az inflációt vagy az áremelkedés ütemét, ami felfújhatja a növekedési adatot.

Minden jószág és szolgáltatás a nominális GDP-vel számol, ami azt jelenti, hogy olyan árakkal kalkulál, amennyiért a jószágok és a szolgáltatások ténylegesen el lettek adva az adott évben. A nominális GDP-t vagy helyi pénznemben, vagy amerikai dollárban, devizapiaci árfolyamon értékeljük, hogy az országok GDP-jét tisztán pénzügyi szempontból összehasonlítsuk.

A nominális GDP-t akkor használjuk, ha ugyanazon év különböző negyedéveit hasonlítjuk össze. Két vagy több év GDP-jének összehasonlításakor a reál GDP-t használjuk. Az infláció hatásának megszüntetése ugyanis gyakorlatilag lehetővé teszi, hogy a különböző évek összehasonlítása kizárólag a volumenre fókuszáljon.

A reál-GDP egy inflációval kiigazított mérőszám, amely a gazdaság által egy adott évben megtermelt áruk és szolgáltatások mennyiségét tükrözi, és az árakat évről évre állandóan tartják, hogy elkülönítsék az infláció vagy a defláció hatását a kibocsátás időbeli alakulásától. Mivel a GDP az áruk és szolgáltatások pénzügyi értékén alapul, az inflációnak van kitéve.

Az emelkedő árak általában növelik egy ország GDP-jét, de ez nem feltétlenül tükrözi a megtermelt áruk és szolgáltatások mennyiségének vagy minőségének változását. Így, ha csak egy gazdaság nominális GDP-jét nézzük, nehéz lehet megmondani, hogy ez a szám a termelés valódi bővülése miatt emelkedett-e, vagy egyszerűen azért, mert az árak emelkedtek.

A reál-GDP figyelembe veszi a piaci érték változásait, és így évről évre szűkíti a kibocsátási adatok közötti különbséget. Ha nagy eltérés van egy nemzet reál-GDP-je és nominális GDP-je között, ez jelentős inflációt vagy deflációt jelezhet a gazdaságban. (Fernando, 2022.)

Annak ellenére, hogy a GDP-t használja minden ország a gazdasági fejlettségének meghatározásához, vannak olyan hiányosságai, amik megváltoztatnák az országok közötti gazdasági viszonyokat.

Ilyen fontosabb tevékenységek, amikkel a GDP nem számol például a háztartáson belüli munkavégzés (gyermekfelügyelet, idősek gondozása, háztáji gazdálkodás, önerős házépítés stb.), de még ide sorolható a háztartások közötti munka és termékcsere is. Ezek mellett nem tud megbirkózni a jövedelmi egyenlőtlenségekből fakadó problémákkal, nem tudja figyelembe venni azt a tényt, hogy egyes szolgáltatások nem egyenlően elégítik ki az emberek igényeit. A valutaárfolyamok bizonytalansága is befolyásolhatja a GDP értékét, mivel ez az érték USD-ban kerül kifejezésre. Nem veszi figyelembe a fizikai tőke pusztulását, valamint nem számol az emberi tőkével, nem tükrözi a szabadidő értékét, a munkahelyi életminőséget és alulértékeli a nem piaci áron biztosított közszolgáltatásokat. Végül pedig a GDP nem tud mit kezdeni az áregyenlőtlenségekkel, értékesebbnek tartja a drágább termékek gyártását és piacra vitelét, valamint nem képes korrigálni az egyenlőtlen jövedelemeloszlásból következő torzított arányokat. Végezetül a GDP nem számol a pénz csökkenő határhasznával. (Némediné Kollár, 2022)

2.4.2. PPP- Vásárlóerő paritás

Képes az ország két valutájának egymáshoz viszonyított értékét megmutatni. Azt mutatja, hogy meghatározott áru-, illetve szolgáltatáskörre (az adott esetben a GDP-re) nézve valamely ország pénzének hány egysége rendelkezik ugyanakkora vásárlóerővel, mint a referenciavaluta egysége. A referenciavaluta lehet egy ország pénze (az OECD a dollárt használja viszonyítási pontnak), de erre a célra egy képzetes pénznem is megfelel: az Eurostat a PPS-t (Purchasing Power Standardot) vezette be mértékegységként, amely úgy van definiálva, hogy 1 PPS vásárlóereje azonos 1 euróval az EU egészének szintjén. Másként kifejezve: az EU25 árszínvonala PPS-ben és euróban kifejezve pontosan megegyezik. (Oblath, 2005.)

A „vásárlóerő-paritás” koncepciója két változatban ismert: a viszonylag egyszerűbb „abszolút vásárlóerő-paritás” elmélete az abszolút árszínvonalak összevetésén alapszik, míg a „relatív vásárlóerő-paritás” modellje az árszínvonalak változásával operál.

Az abszolút vásárlóerő-paritás koncepciójáról az előbbieken már szó volt, azonban a róla felmerült kritikák nem kerültek még megfogalmazásra ezért most itt bemutatom őket.

Az abszolút vásárlóerő-paritás koncepciója arra a feltételezésre épül, hogy érvényesül az ún. „egy-ár törvénye”, azaz: két különböző országban vásárolt azonos jószág ára megegyezik, ha azt egy közös valutában fejezzük ki. Az „egy-ár törvénye” értelmében tehát a két valuta vásárlóereje azonos. Ami eltérő, az az egyes országokban tapasztalható (és az adott ország nemzeti valutájában kifejezett) árszínvonal. Ha nem így volna, akkor a vásárlóerők különbözőségét kiaknázhathák a kereskedők, így téve szert haszonra. Az abszolút vásárlóerő-paritás koncepciója értelmében tehát az árfolyamok igazodása voltaképpen a termékek (szolgáltatások) árának igazodását követi. Ha az árupiac egyensúlyban van, akkor az árfolyam is egyensúlyi értéket vesz fel.

A következő kritikák fogalmazhatók meg az abszolút vásárlóerő-paritással szemben:

1. Az abszolút vásárlóerő-paritás koncepciója figyelmen kívül hagyja a kereskedelemmel járó tranzakciós költségeket, illetve minden olyan tényező hatását, amelyek akadályozzák a termékek és szolgáltatások szabad áramlását.
2. A modell csak és kizárólag azoknak a termékeknek és szolgáltatásoknak a körére terjed ki, amelyek kereskedelme megvalósítható. Így az ún. „kereskedelemben nem kerülő” termékekre nem terjed ki (ilyen egyébként a fenti példában bemutatott Big Mac szendvics is). Az árkiegyenlítő hatás azonban csak azon termékek és szolgáltatások esetében várható, amelyek nemzetközi kereskedelme a gyakorlatban megvalósul. A hazai általános árszínvonalat ugyanakkor mind a kereskedelemben, mind pedig a kereskedelemben nem kerülő termékek alakítják, így az abszolút vásárlóerő-paritás modellje nem (vagy csak kivételesen és akkor is inkább csak véletlenszerűen) eredményezheti az egyensúlyi árfolyamot.
3. Az elmélet továbbá kizárólag a folyó fizetési mérleg bizonyos tételeire koncentrálna, miközben a pénz- és tőkemérlegben megvalósított tranzakciókat teljességgel figyelmen kívül hagyja.
4. További gyengesége a modellnek, hogy statikus, azaz a pénz vásárlóerejének esetleges változásával nem képes számolni. Nem veszi figyelembe az országok közötti jövedelmi különbségeket, és ebből következően az eltérő összetételű fogyasztást.

Az ún. „relatív vásárlóerő-paritás” modellje nem magára az abszolút árszínvonalra, hanem annak változására koncentrálna. Az elmélet szerint az árfolyam változásának mértéke a

vizsgált két ország árszínvonal-változásának hányadosával arányos. Amíg az abszolút vásárlóerő-paritás az adott időpontban, mintegy pillanatfelvétel formájában ad információt az elméleti egyensúlyi árfolyamról, a relatív változat a változások irányát és nagyságát hivatott számszerű formában kifejezni. Az árszínvonalak változásának értékei legegyszerűbben az éves inflációs adatokból nyerhetők (ahol az infláció mértéke nem más, mint a bázis- és a tárgyidőszaki általános árszínvonalak hányadosa). A hazai és a külföldi ország inflációs rátáinak hányadosa tehát megadja a relatív vásárlóerő-paritás szerint számolt árfolyam-változás irányát és mértékét. (Nagy & Kutasi, 2020)

2.4.3. ISEW-Fenntartható gazdasági jólét

A kiindulópontnak tekintett lakossági fogyasztást különböző jólétet befolyásoló tételekkel korigálja, így például pozitív tényezőként veszi számba a háztartási munka értékét, a tartós fogyasztási cikkek éves szolgáltatásainak értékét. Levonják az ingázás és az urbanizáció közvetlen költségét, a motorizált közlekedés baleseti költségét, valamint a természeti folyamatokba történő káros beavatkozások költségét is. A fenntartható gazdasági jólét mutatója rendkívül átfogó mérőszám, amely azonban számszerűsíthetősége szempontjából komoly hátránnyal rendelkezik. A legtöbb országban ugyanis nem állnak rendelkezésre a számításhoz szükséges statisztikai adatok. (Görbe & Nemcsicsné Zsóka, 1998.)

Az ISEW „flow-típusú”, vagyis a folyamatokat követő mutató, és célja realisabb képet adni a valóságos jólétről, gazdagságról. Az ISEW két lényeges ponton lép tovább a korábbi próbálkozásokon. Ezek egyike a fogyasztási egyenlőtlenségek jólétre gyakorolt hatásának figyelembevétele; a másik pedig a hosszú távú környezeti károsodások jelenértékének beépítése a mutatóba. (Szlávik, 2013)

2.4.4. HDI-Emberi fejlődés indexe

Az átfogó, négy indikátorból és három dimenzióból álló összetett index Human Development Index (HDI) az egy főre jutó GNI értéke, a születéskor várható élettartam, a kombinált bruttó beiskolázási arány és a felnőtt írni-olvasni tudás mérőszámának kombinációjával méri az egyes országok fejlettségének szintjét. Ha a társadalmi egyenlőtlenséggel korigáljuk az index értékét, akkor megkapjuk az Inequality-adjusted Human Development Indexet, vagyis az IHDI-t. Ha egy társadalomban teljes az egyenlőség, akkor a HDI és az IHDI értéke megegyezik. (Szigeti, 2011)

A Központi Statisztikai Hivatalban kidolgozott módosított humán fejlettségi mutató (MHFM) a HDI módosított változata, mely, mint kompozit indikátor, hasonlóképpen a

HDI-hez, az élet minőségét, illetve annak progresszióját méri. Az MHFM komponens mutatói a következők:

- az egy főre jutó adóköteles jövedelem (AKJ);
- a felsőfokú képzettségűek százalékos aránya a 25 éves és idősebb népességben (FFV-k%);
- a születéskor várható élettartam.

Mindhárom mutató azonos súllyal van jelen a kompozit mutatóban.

a) Az egy főre jutó adóköteles jövedelem (AKJ) azért esett a választás az egy főre számított GDP-vel szemben, mert az előbbi a kistérségek és a budapesti kerületek, sőt a legkisebb lélekszámú települések esetében is minden évben rendelkezésre áll; a GDP csak a régiókra és a megyékre számított mutató. Regionális és megyei szinten az egy főre számított GDP és az egy főre jutó AKJ közötti kapcsolat szorosságát mérő számítások korrelációs együtthatói 0,96759, $p < 0,0001$, illetve 0,92019, $p < 0,0001$.

Az eredmények mellett szólnak, hogy az AKJ használható a GDP helyetteseként.

b) Az oktatási mutató (EI) kiszámításában a felnőtt népesség írni-olvasni tudásának nincs osztályozó jelentősége, mivel valószínűsíthető, hogy a fejlett, illetve az európai országok családjában az írni-olvasni tudó felnőttek részaránya közel száz százalék.² Korlátozott jelentősége van az alap- és középfokú képzésben résztvevők számára vonatkozó ismereteknek is. A 25 éves és idősebb népességben felsőfokú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya: a legmagasabb szintű tudásállomány hányada viszont olyan mutatónak bizonyult, amely markánsan jelzi a megfigyelési egységek vonatkozásában (minden kistérség esetében is) a tudásállományban meglévő különbségeket.

c) A születéskor várható élettartam a vizsgált időszak halálozási viszonyait nemtől és kormegoszlástól függetlenül fejezi ki; valójában a legmegbízhatóbb és legpontosabb közvetett mutatója az egészségi közállapotoknak. Az MHFM a humán szféra három szegmensét képviselő indikátor, mely 0-tól 100 százalékig terjedő konverziós skálán a komponens mutatókat összegezve jelenik meg.

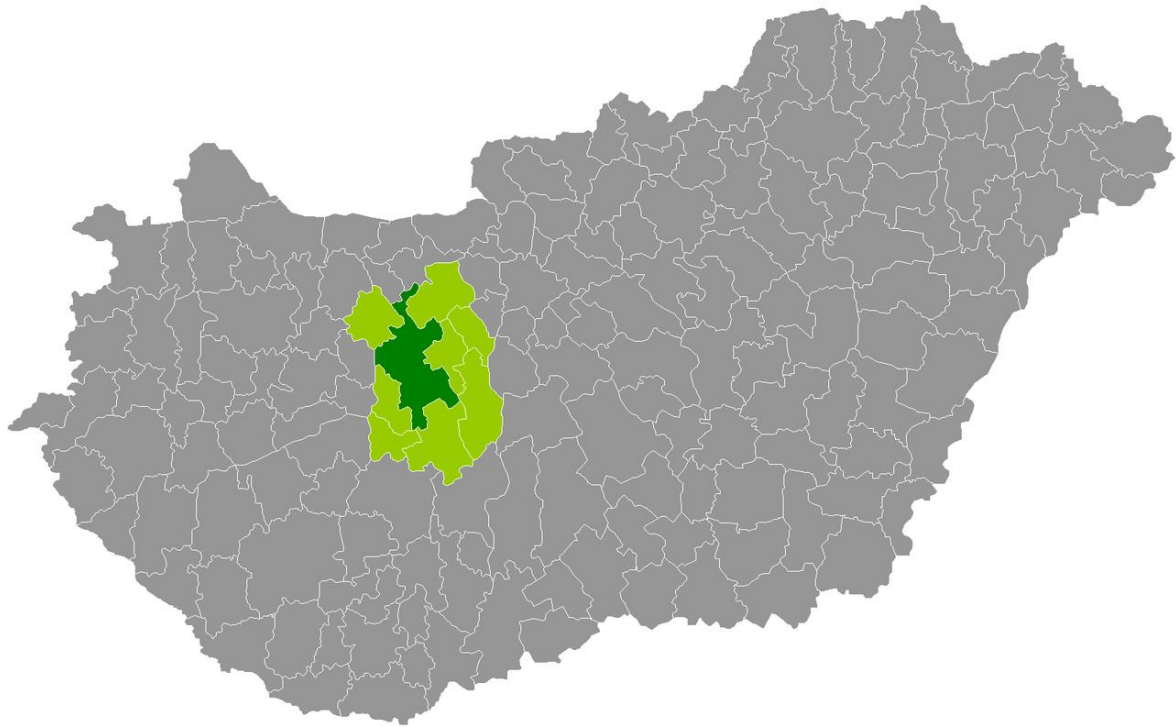
Az MHFM-t négyéves időszakokra ésszerű kiszámítani, mivel csak ebben az

esetben remélhető az oktatási mutatóhoz, illetve a születéskor várható élettartamhoz szükséges adatmennyiség a kistérségekből és a budapesti kerületekből. Az MHFM-t megfigyelési egységként értelmező szöveges elemzést ötvenként célszerű megjelentetni. (Józan, 2008)

2.5. Székesfehérvár

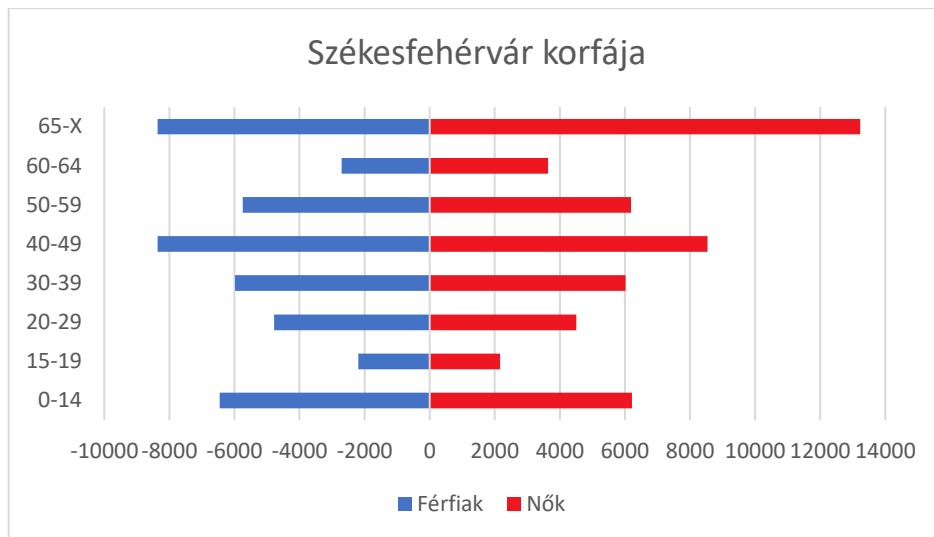
Székesfehérvár egyike a legrégebbi magyar városoknak. A mocsarakkal körülvett szigetekre szabdaltnak, megfelelő természeti erősséggel szolgált a később kialakuló fejedelmi 16 központnak. Székesfehérvár egyike azon kevés városainknak, amely nem római alapokon épült újjá, mint Óbuda, Szombathely, Sopron és más dunántúli nagyvárosaink. A természetes út-találkozási ponttól – Gorsiumtól – kissé északra jött létre az új központ, majd a fontos útsomópont Fehérvárra tevődött át. Az itt létrejött település stratégiai és kereskedelmi feladatok mellett igazgatási és szakrális funkciókat is ellátott. A fejedelmi központ kezdetben palánk védte. A vár léteire vonatkozó legkorábbi biztos adatok Péter, majd I. Béla uralkodásának első évéből valók; az 1061-ben tartott országos gyűlésen kitört pogánylázadás elől a várba menekültek az ország főurai és az egyházi méltóságok. Fehérvárt ekkor az ország "metropolisának", fővárosának tekintik. Egyes feltételezések szerint az államalapító I. István vezette be a törvényt napokat. A király jelenlétében tartott ítélezést eredetileg Nagyboldogasszony napján – Szent István halálának napja is – tartották; később István szentté avatásának napjára, augusztus 20-ára helyezték át. A törvényt napok megtartásáról az Aranybulla is intézkedett. A törvényt napok a későbbiek során országgyűlésekké alakultak, amelyek ugyancsak városunkban zajlottak. 1527-ig 47 országgyűlést tartottak itt. A város életéről keveset szólnak a források, de az országos események virágzó ipart és kereskedelmet hoztak létre. Ugyancsak híresek Fehérvár országos vásárai; Székesfehérvár a XV. században az Itália és Velence felé irányuló marhakereskedelem egyik fontos állomása. A hagyomány szerint Fehérvár Szent Istvántól nyerte első kiváltságlevelét. E szerint IV. Béla erősítette meg a Szent Istvántól, de valószínűbb, hogy valamely későbbi uralkodótól feltehetőleg III. Istvántól nyert városi privilégiumot. A város a tatárjárást követően veszített központi jelentőségéből. Az ország politikai központjává egyre inkább Buda vált. Fehérvár fejlődésének gátat szabtak a város körüli mocsarak, mivel, ezek korlátozták a vár és a külvárosok területi növekedését. Hanyatlásához hozzájárult, hogy a nemzetközi kereskedelemben eddig betöltött szerepe is meggyengült; a fontos útváros szerepe csökkent, a zarándokutak XIII. század közepén más irányba terelődtek. A város életében fontos szerepet játszott a vasúti útvonalak kiépítése, hiszen megváltoztatta a hagyományos

centrumszerepét, a vásárváros jellegét. Az 1860-as Székesfehérvár-Komárom vasútvonal átadásával szárnyvonallal csatlakozott a Budapest-Bécs vonalhoz.

1. ábra Fejér megye-Székesfehérvári járás; Forrás: Wikipédia

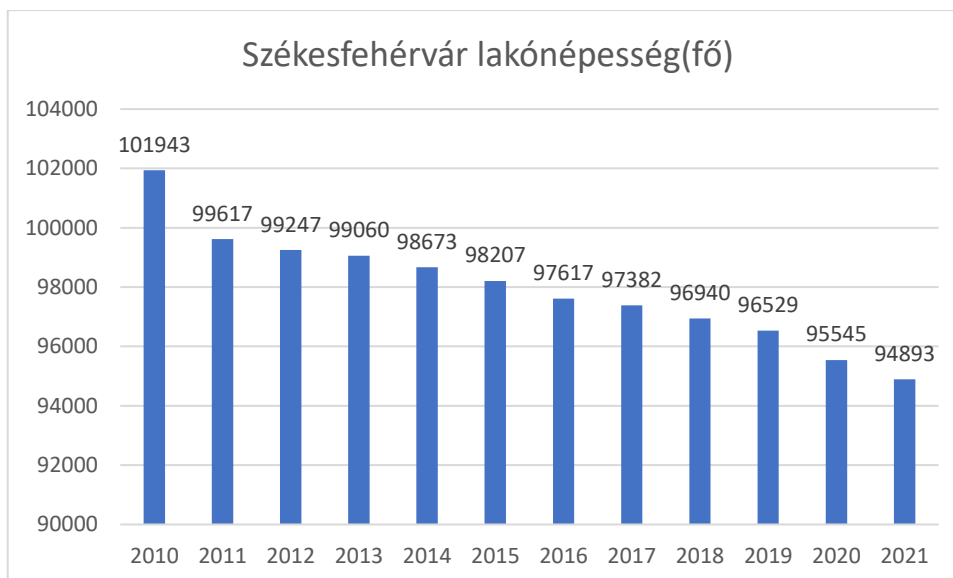
Ezeknek a történelmi eseményeknek az ismeretében szeretném bemutatni Székesfehérvárt. Székesfehérvár megyei jogú város a Dunántúlon, a Közép-Dunántúl régió központja, Fejér vármegye és Székesfehérvári járás székhelye, Magyarország egyik legnagyobb városa. Székesfehérvár utolsó hivatalosan becsült népessége 94 893 fő (2021-ben), ami az akkori Magyarország 1%-a. A település 171 km² -en a Velencei-hegység délnyugati letörésének peremén, két egymásra merőleges árkos vetődésben kialakult süllyedék kereszteződésében a Móri-árok déli, mezőföldi nyílásában fekszik.

2. ábra Székesfehérvár korfája 2020; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

A népesség kor és nem szerinti összetételének grafikus ábrázolása az ún. korfa segítségével történik, mely a múltbeli termékenységi, halandósági és vándorlási folyamatok együttes megjelenítésének is tekinthető. A korfának a népesedési folyamatok alapján több típusát különböztetik meg. A piramis alakú korfa (növekedő népesség) a fejlődő országokra jellemző, ahol a fiatal korcsoportok aránya magas, míg az idősebbek aránya alacsony. A harang alakú korfa a stagnáló népesség sajátossága, amelyet az idősebb emberek számának emelkedése jellemez. Az urna alakú korfa a csökkenő népesség jellemzője, mely az alacsony születésszám következménye. (Forrai & Barcs, 2020) Az előzőekben megemlített korfák nem csak azokat a formákat vehetik fel, hanem ezek között átmeneti korfák is lehetnek, mint például a méhkas alakú, ami a stabil és az öregedő népesség közé tehető, valamint a koporsó, ami egy olyan visszafordíthatatlan folyamatot mutat, amit nem lehet megakadályozni.

Úgy gondolom, hogy Székesfehérvár korfája inkább már az urna alakot ölti fel, mintsem a harangét. Ez azt jelenti a településre nézve, hogy egy előregedő társadalomról van szó, de ez a folyamat még visszafordítható. Azért nem lehet jól kivenni ezt a formát, mivel a 65 év feletti korcsoportok nem álltak rendelkezésemre, így egy azért elég nagy halmazt takar le a 65 év és idősebbek tábora ebben a korfában.

3. ábra Székesfehérvár lakónépességének változása; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés

Székesfehérvár kiemelkedő gazdasági és kulturális tevékenységgel rendelkezik. Azonban mindezek ellenére itt is egy elöregedő társadalomról beszélhetünk. Ezt a vándorlási egyenleg, a természetes fogyás és ezek által Székesfehérvár korfája is igazolja.

Azonban ezt a problémát próbálják kiküszöbölni először is számos új családi ház és lakópark építésével, másodsor pedig szórakozóhelyek kialakításával és számos fesztivál megrendezésével, amelyekkel a fiatalabb korosztályt érhetik el. Mindezek segítségével kívánnak elérni egy egyre gyarapodó vagy legalább stagnáló társadalmat. Számos uniós projekt segítségével megújulnak az úthálózatok, számos épület felújításra kerül és még új sportcentrumok is kiépülnek. Mivel rengeteg sportolási lehetőség biztosított Fehérváron, emellett több jó eredménnyel bíró egyesület is található a városban. Az 1930–1940-es évek gyors ütemű fejlődését a második világháború törte meg, ami rendkívül súlyos károkat okozott a nagy stratégiai jelentőséggel bíró városnak. A háború után a gazdasági fejlődés tovább folytatódott, a népesség megtöbbszöröződött. Itt készült például a világhírű Ikarus buszok jelentős része, itt működött a Videoton haditechnika- és szórakoztatóelektronikai gyára és itt volt a hazai alumínium-feldolgozás központja, a Könnyűfémű. Székesfehérvár a rendszerváltás után is a leggyorsabban fejlődő nagyvárosok közé tartozott, olyan cégek jelentek meg itt, mint az IBM, a Philips és a Ford. Ez a fejlődési lendület napjainkban is tart, bár a kilencvenes évekhez képest a város legfontosabb gazdasági szereplői már nagyrészt lecserélődtek. Ma a legmeghatározóbb székesfehérvári cégek közé tartozik többek között a Milkát, a TUC-ot és a Győri Édest gyártó Mondelez, a JBL-termékeket jegyző Harman, a Videoton Holding, az Arconic- Kőfém, a Hydro Extrusion, a Denso, az Alföldi Tej és a

Cerbona. Ezeknek a nagy cégeknek a bevonulásával a városban jelentősen visszaszorult a regisztrált munkanélküliek száma. A város közlekedését számos elkerülő út építésével könnyítették meg, így szinte kivonták a teherautók jelenlétét Székesfehérvárról. A városban a felsőoktatásnak nagy múltja nincsen, hiszen a közeli főváros elszívó ereje mindig is éreztette hatását ebből a szempontból. Napjainkban azonban a felsőoktatási ágazat gyorsan fejlődik a településen, a legfontosabb intézmények az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kar, a Kodolányi János Egyetem és a Budapesti Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campus. Ennek eredményeképpen egyre több fiatal választja Székesfehérvárt továbbtanulásának céljául. Számos rendezvénnyel vonzzák ide az embereket az ország több pontjáról vagy akár külföldről is. Ezek közül a legnagyobb, legtöbb embert vonzó programok: Székesfehérvári Királyi Napok, Öreghegyi Multságok, Fehérvári Zenei Napok (FeZeN), Fehérvári Vigasságok, Fehérvári Advent, Koronázási Ünnepi Játékok. Ezen alkalmakkor számos szálloda segíti a vendégek elszállásolását, mint például a Hotel Magyar Király, Hotel Novotel, Best Western Plus Lakeside Hotel, Hotel Szárcsa, Hotel Vadászkürt. Fehérvár kulturális életében nagy szerepet játszik a Vörösmarty-színház mely 1874 óta várja látogatóit. Számos kiváló magyar színész lép fel a mai napig a színház rajongók nagy örömeire. Több múzeum is található Székesfehérváron például a Fekete Sas Patikamúzeum, Szent István Király Múzeum, Csók István Képtár, melyek nemcsak a hazai, hanem a külföldi érdeklődőket is jelentősen vonzza. Ezek által, Székesfehérváron kiemelkedően magas a külföldi vendégéjszakák aránya. Székesfehérvár szívében uniós támogatások segítségével kialakították a Koronás parkot, mely számos programmal várja a gyermekeket és szüleiket. A park sikerének az a legfőbb titka, hogy a gyermekek egyedi és rendkívül változatos játékokkal, a modern technika vívmányait is alkalmazva ismerhetik meg az egykori koronázó város történelmét, mindennapi életét, próbálhatnak ki elfeledett kézműves technikákat és tapasztalhatják meg, hogyan éltek, mivel játszottak a lovagok korában a gyermekek. Emellett felújításra került a Csitári G. Emil uszoda strandja, amely így új medencékkel, csúszdákkal és a gyerekmedencében vizes játszótérrel várja látogatóit. Egyéb nagy uniós beruházás keretében felújították a székesfehérvári csónakázótavat, így 2017 májusától újra fennáll annak a lehetősége, hogy az érdeklődők kihasználják a tó adta lehetőségeket. Fehérváron épül fel a kosárlabda-szövetség edzőközpontja, a Best Western Plus Lakeside Hotel mellett, a Csónakázó-tó partján. A szálloda és a hozzá kapcsolódó csarnok olyan infrastruktúrát jelent, amelyre a sportág építheti a jövő válogatott kosarasainak képzését. Székesfehérvár fejlesztése érdekében már számos projekt megvalósult, ezzel egy kiemelkedő színvonalat létrehozva. A település már elkezdett egy olyan úton haladni és

olyan lehetőségeket feltárni, amelyekkel elérhet egy fiatalabb korosztályt, ezek segítségével pedig egy gyarapodó társadalmat kialakítani. Hiszen számos olyan lehetőség van már jelen a településen, ami kedvező lehet a gyermekek, a tovább tanulók, szülők és a dolgozni vágyók számára is. Elmondható, hogy Székesfehérvár már egy így is fejlett város és jövőjét illetően csak biztató, pozitív változások mehetnek végbe. Ezt az állítást bizonyítja a 25. ábra, amely Székesfehérvár Integrált településfejlesztési stratégiáját mutatja be. Láthatjuk, hogy négy célkitűzést állapítottak meg a várossal kapcsolatban, ezek egy erős gazdaságot, népességmegtartó erejének az erősítését, a környezeti és infrastrukturális elemekkel való támogatást és egy szolgáltató várossá válás célját fogalmazták meg.

Társadalmi helyzete

Székesfehérváron számos olyan civil szervezet működik, amely környezetvédelmi tevékenységet folytat. Ezek közül szeretnék párat ismertetni, hogy megtudjuk, hogy mit tesznek ezek a szervezetek a városért és a városban élőkért.

BOCS-Bokor Öko Csoport Alapítvány

Fő célja egy szeretet-civilizáció előmozdítása, környezeti és békére nevelés, nemzetközi fejlesztés és emberi jogok, globális képzés magyar nyelvterületen, Indiában és több szegény országban.

Fejér Megyei Természetbarát Szövetség

Célja, hogy a természetjárás útján elősegítse az egészséges életmód kialakítását és elterjesztését, ezzel az egészség megőrzését, a természet és a környezet védelmét, a sportolás lehetőségét, és a mindezekhez szükséges feltételek biztosítását.

Gaja Környezetvédő Egyesület

A Gaja Környezetvédő Egyesület missziója, hogy hidat képezzen a lakosság, önkormányzat és a hatóságok között, illetve, hogy egy újszerű, környezettudatos életmód-mintát közvetítsen a különböző célcsoportok felé. Továbbá fontos az egyesület számára az alternatív környezeti nevelés, fenntarthatóság, döntéshozók meggyőzése. Az egyesület célja, hogy innovatív technológiák és alternatív életminták bemutatásával olyan kampányokat tervezzen és kivitelezzen, amik a globális problémákat helyi szintre vetítik ki, bevonva a helyi közösségeket is a munkába.

Gyöngyvirág Természetbarát Egyesület

Egészségmegőrzés, betegségmegelőzés a tagság korösszetételének megfelelő programok szervezésével. A tagság és az Egyesülettel tagsági viszonyban nem lévő, de meghirdetett programokban résztvevő, érdeklődő személyek számára sportolási lehetőség biztosítása. A környezet-, állat- és természetvédelem érdekeit szolgáló törekvések támogatása, az ökológiai szemlélet terjesztése és a fiatalok rendszeres természetjárás iránti igényének felkeltése.

Székesfehérvár Városi Természetbarát Szövetség

Természetjárás népszerűsítésével elősegíteni az egészséges életmód kialakítását, ezzel hozzájárulni az egészség megőrzéséhez, a természet és a környezet védelméhez, a sportolási lehetőség és mindezekhez szükséges feltételek biztosításához. Érdekvédelmi feladatok ellátása, tanfolyamok szervezése, az egyesületek képviselője különböző fórumokon.

Nem csak a civil szervezetek gondoskodnak a sportolási lehetőségekről, a természet és a környezet védelméről hanem Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata is. Ezeknek a megvalósítását pályázatok útján kívánják elérni, mint amilyen például a „Palotavárosi tavak sport és rekreációs célú hasznosítása” című projekt is. Ennek a pályázatnak a célja, hogy egy, az egész akcióterületet átfogó a Fehérvár Tüdeje – „Zöld város koncepció” fejlesztés I. üteme, amely keretében a Palotavárosi tavakat övezően a városlakók egészséges életér iránti igényét, a szabadidő aktív és passzív módon történő eltöltéséhez kulturált tér biztosítását jelenti. A projekt megvalósítása előrelépést jelent azon célok eléréséhez, hogy Székesfehérvár a városi környezeti és infrastrukturális elemeinek jó állapotával egyrészt javítsa és mérsékelje az ipari tevékenység okozta ökológiai és környezeti terheltséget, másrészt szolgálja a lakosságot, a munkaerő rekreációját. Várható eredményként a városi sportolási lehetőségek bővítése, testmozgás népszerűsítése és az egészségesebb környezet kialakítása révén nagymértékben nő a Palotavárosi tavak körüli terület látogatottsága és kihasználtsága. Az akcióterület a nyugati városrészben terül el. A legnépesebb városrészeiről van szó.

A Projekt keretében a déli tó keleti oldalán jellemzően rendezvények színtere kerül kialakításra, valamint főzőtér, színpad és egy kisebb játszótér és sportpályák (kosárlabda- és 22 focipálya) kerülnek kiépítésre. Az északi tó mellett az iskolát is kiszolgáló funkciók kerülnek telepítésre: fitnesspark, kondipark fogyatékkal élők számára is, KRESZ tanpálya, játszótér kicsiknek és nagyobb gyerekeknek egyaránt, valamint egy kutya-futtató. A déli tó nyugati oldalán a mountain bike, BMX közösséget és a vállalkozó szellemű

embereket kiszolgáló dirt-bringapark kerül megvalósításra. A szabadidőpark és a pályák megvilágítása is kiépítésre kerül.

A piac területén egy új épülettömb kerül kialakításra, amelyben egy vizesblokk és piacfelügyeleti iroda is helyet kap. A piac a helyi rendelet szerint működik, a termékínálat megfelelő, azonban a mai piaci elvárások szerinti korszerű szolgáltatás nyújtásához szükséges az épülettömbben kialakításra kerülő két új funkció.

A déli tó körül egy vegyes használatú (kerékpározásra, futásra, sétálásra alkalmas) murvás sétány kerül kialakításra, közvilágítással, mely az északi tó keleti részén folytatódik egészen az István Király Általános Iskoláig. A szabadidőpark területén akadálymentes vizesblokk épül, valamint közműfejlesztés valósul meg. Parkolás lehetősége a Varga-csatorna mellett szilárd burkolatú parkoló és út kiépítésével valósulna meg, a terület fennmaradó részén pedig ideiglenes, nem burkolt felületű, rendezvény idejére kijelölhető parkoló terület lenne.

A projektben kötelező soft elemként környezettudatosság és a bűnmegelőzés témákban kerülnek majd programok megszervezésre a projekt megvalósítás ideje alatt. A sport- és rekreációs park ingyenesen, bárki által látogatható lesz korlátozás nélkül, így az alacsony státuszú lakosság sem kerül kirekesztésre.

Ezen felül a Zöld Város-Fehérvár Tüdeje projekt II. ütemének célja, hogy az extenzív fejlődést ellensúlyozza egy nagyszabású zöld- és rekreációs területfejlesztéssel. A projekt keretében parkosítás, valamint gazdaságélénkítő tevékenységként kiszolgáló létesítmény kialakítása valósul meg, vizesblokk és kereskedelmi-szolgáltató funkciójú épület építésével, a működtetéshez szükséges tárgyi eszköz beszerzésekkel együtt. A projekt tartalmazza teljes rétegrendjében vízáteresztő burkolatú gyalogos sétányok létesítését, a parkolók kialakítását, valamint a közművesítést. Az erdősítés, fásítás során a növényfelület, élőhelyek és a biodiverzitás növelése, a zöldfelületet növényállományának rekonstrukciója, gyomirtás és a beteg fák eltávolítása, valamint ápolási munkák, védő fasorok és erdősávok telepítése, a városklíma, hősziget-hatás ellen árnyékoló, lombhullató, klímaturó fasorok, cserjesávok és több szintes zöldfelületek létesítése a cél.

3. Saját vizsgálat

Kutatásom célja, hogy bebizonyítsam Székesfehérvár jóléti mutatók szempontjából nagyon kedvező tendenciákat mutat és így megfelelő életminőséget biztosít az ott élők és oda telepedők számára egyaránt.

Vizsgálatom során szekunder adatokra hagyatkozva vizsgálom meg a város Emberi Fejlődési Indexét, GDP változását és környezeti állapotát. Azonban a fő elemeken kívül még olyan mutatók is vizsgálat alá kerülnek, mint például a szociális és kommunális ellátás, a munkanélküliség, ami úgy gondolom, hogy egy mindig is aktuális téma volt és lesz is az elkövetkező években. Ezekén felül pedig a lakásállomány változás is bemutatásra kerül az eladó használt ingatlanok száma, valamint az értékesített lakások átlagos ára mellett. Lényegesnek tartottam ezeknek a mutatóknak a bemutatását, mivel nem csak a város gazdasági, piaci helyzetét mutatja, hanem a jólétet is általa, hiszen a kereslet az esetleges emelkedések esetén sem csökken.

3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések és hipotézisek

Kutatásom során relevánsnak tartottam megvizsgálni, hogy Székesfehérvár, a település, ahol eddigi életemet leéltem, milyen strukturális változásokon ment keresztül az évek alatt és hogyan hatottak rá a világot és az országot érintő válságos helyzetek. Emellett érdekesnek tartom bemutatni, hogy milyen szociális és környezeti állapot jellemző a településre az általam gyűjtött adatok alapján, valamint, hogy ehhez képest a közvélemény hogyan vélekedik erről.

Lényegesnek tartottam, hogy ezek az általam vizsgált adatok ne csak a települést mutassák be, hanem egy viszonyítási alapként megvizsgáltam az ágazati struktúra változást a vele hasonló közigazgatási besorolással rendelkező településeken, tehát a megyei jogú városokon is.

Ezen elhatározások mentén születtek meg a következőkben bemutatott hipotézisek, amelyek az eredmények leírása után vagy megállják a helyüket, vagy pedig elvetésre kerülnek. Gondolatom, mely szerint Székesfehérvár átlagon felüli tendenciát mutat a jóléti mutatók viszonylatában, 4 hipotézis megfogalmazását inspirálta.

H1: Székesfehérváron a HDI kimagasló értéket mutat a város infrastrukturális ellátottságának függvényében.

H2: A településen a GDP és a munkanélküliség kapcsolatára egy erős ellentétes együtt mozgás jellemző.

H3: A megyei jogú városokban a szolgáltató szektor előretörésének ellenére Székesfehérvár megtartotta ipari jellegét.

H4: Az ipari jellegű megyei jogú városok között Székesfehérvár az a település, ahol a legátfogóbb környezeti célt fogalmazták meg a fejlesztési dokumentumokban.

Hipotéziseimet elsősorban szekunder adatok alapján fogom vizsgálni, majd az eredmény bemutatása után elfogadni vagy megcáfolni. Fő gondolatomat, amely Székesfehérvár jóléti helyzetére tett állításomat mutatja, négy mutató alapján vizsgálom. Először a város humán fejlettségi indexét és ennek függvényében szociális helyzetét fogom bemutatni a felsőoktatásban résztvevő és oklevelet szerzett hallgatók számának változásával, a lakásállomány fejlődésével és a közüzemi ivóvízhálózatba és közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások arányával. Második hipotézisem a GDP és a munkanélküliség egymáshoz való viszonyát mutatja be, amiből a GDP-t a KSH és az EUROSTAT becsült adatai alapján fogom a Székesfehérvárra levetíteni és emellett a munkanélküliek végzettség szerinti változását fogom megvizsgálni az évek alatt. A következő hipotézisemet a működő vállalkozások számával fogom bemutatni létszámkategóriánkénti és TEÁOR szerinti bontásban 2014-től 2021-ig. Ezt a mutatót a megyei jogú városokra fogom szemléltetni. Az utolsó hipotézis esetén pedig az előzőleg megkapott eredmények alapján kerül megvizsgálásra. Ebben a részben olyan városok környezeti helyzetére tett intézkedéseket fogom összevetni, amelyek megtartották ipari jellegüket. Ezt az állításomat a települések integrált településfejlesztési stratégiáikon keresztül fogom bebizonyítani.

3.2.A vizsgálat körülményei és helyszíne

A vizsgálatom helyszíne, ahogy a szakirodalmi áttekintésben is ismertetésre került Székesfehérvár. Székesfehérvár egy folyamatosan fejlődő település, ahol a vezetés elsődleges célja egy jól működő, dinamikusan fejlődő, mindenki számára kedvező életteret biztosító hely legyen, ami mutatók szempontjából is megközelíti az Európai Unió vezető országait. Egy kicsit számokkal is alátámasztva ezt a tényt, be szeretném mutatni a város egy főre eső GDP mutatóját, valamint az Emberi Fejlődési Indexét. Ezeken felül egy kicsit az iparát is szemléltetve az itt található működő vállalkozások számának változását is reprezentálom. Azonban nem csak az általam kiválasztott települést vizsgálom meg hanem az azonos közigazgatási kategóriába eső megyei jogú városokat is. 2022-ben két új település kapta meg ezt a címet, amit 2006 óta Érd tudhatott utoljára magáénak. Valamint a település nyilvántartott álláskereső végzettségének az évek alatti változását is megvizsgálom.

3.3.Kutatás módszerek és minta bemutatása

A szakirodalom feldolgozása mellett, a TeIR (Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer) adatbázisból származó adatokat is szekunder adatoknak kell tekinteni. A TeIR adatbázis jogszabályi háttérét az „1996.évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről”, valamint a „31/2007. (II. 28.) Korm. rendelet a területfejlesztéssel és a területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés szabályairól” adja, legfontosabb ismérvei pedig, hogy:

- lehetőséget biztosít általános területi jellemzők megismerésére, változások kimutatására, ill. európai uniós szintű összehasonlítások elvégzésére,
- információt szolgáltat az integrált településfejlesztési stratégiák, ill. településrendezési eszközök segítségével,
- tervezési és fejlesztési tevékenységet végzők számára segítséget nyújt ahhoz, hogy a területfejlesztési és területrendezési döntések megfelelőképp előkészítettek és megalapozottak legyenek,
- a megvalósult programok értékelési és monitoring feladatainak ellátásához információkat biztosít. (forrás: <https://www.teir.hu>)

Az Eurostat adatbázis (forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat>) további szekunder adatokat szolgáltatott. Az Eurostat statikus táblák ingyenesen elérhetőek, alapnyelve az angol, de kész

táblákat már magyar nyelven is el lehet érni. Ennél az adatszolgáltatónál lekért adatok a dolgozatomban a GDP értékét mutatja meg Székesfehérvárra vonatkozóan. Ezek az adatok 2017-től 2021-ig elérhetőek a felületen, így az ezt megelőző időszakokra becsült adatok kerülnek bemutatásra, úgy, hogy az elérhető éveket összehasonlítottam a megyei értékekkel és az így kapott arányszámok átlagával megbecsültem a korábbi évek értékét.

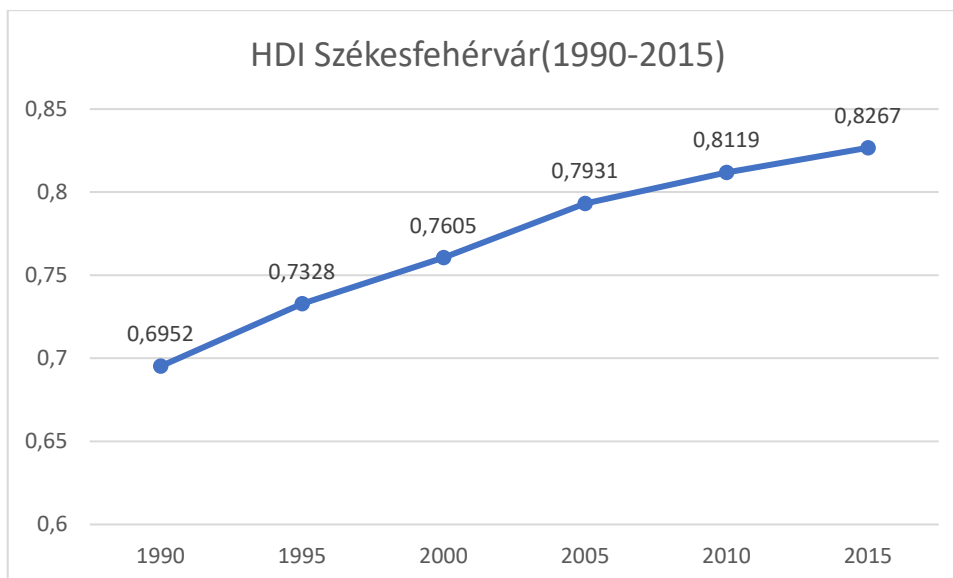
Éves településstatisztikai adatok lekérdezéséhez a KSH (Központi Statisztikai Hivatal) adatbázisait használtam. A KSH legfőbb feladata a különböző statisztikai adatok összegyűjtése, tárolása, a meglévő adatok feldolgozása, elemzése, ill. közzététele. Összességében valamennyi adatot, mely az ország gazdasági, társadalmi helyzetére, valamint a népesség alakulására vonatkozik, ez a kormányhivatal teszi közzé. Ezen hivatal nyilvános adatai közül a számomra szükséges adatbázisokat a 2004-es Európai Unióhoz való csatlakozástól kértem le és vizsgáltam meg. Azért volt számomra fontos, hogy ettől az időponttól kezdődően vizsgáljam meg a különböző mutatókat, mert egyrészt egy hosszú időszakot ölel fel, ami jól mutatja a városban végbement változásokat, másrészt pedig, azért, mert a csatlakozás által számos lehetőség megnyílt az egész ország számára, kezdve itt a támogatásokkal. A KSH-n lekért adatok közül a vállalkozásdemográfia esetén fordult elő csak az, hogy az adatokat nem tudtam az Európai Unióhoz való 2004-es csatlakozásunktól lekérni, hanem csak a 2014-től 2021-es időszakig állnak ezek az adatok rendelkezésre. De ennek ellenére úgy gondolom, hogy ez a táblázatom is igen reprezentatív lett, hiszen így is jól kivehető az évek alatti változás a gazdasági szektorok között.

Az adatok elemzéséhez és a diagramok elkészítéséhez a Microsoft Office Excel program, 2010-es verzióját használtam.

A mutatók összehasonlítására az IBM SPSS Statistic program 24-es verzióját használtam.

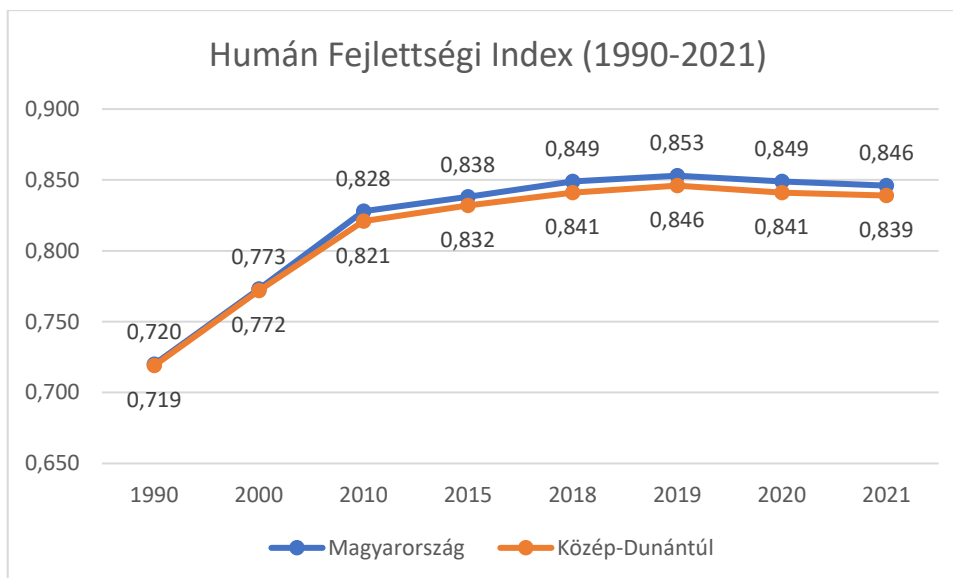
3.4. Eredmények

Eredményeimet az előző fejezetben állított hipotéziseim mentén mutatom be. Első számú hipotézisem, mely a településen a szociális helyzetre és infrastrukturális ellátottságra vonatkozik, értelmében Székesfehérvárra, Magyarországra és a Közép-Dunántúlra mutatom be a Humán Fejlettségi Indexet, a lakásállományváltozást és ennek mentén a különböző közhálózatba csatlakozott lakások arányát.

4. ábra HDI Székesfehérvár; Forrás:
https://iranyitoszámok.cybo.com/magyarorsz%C3%A1g/8000_sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r/

Az 4. ábrán Székesfehérvár Emberi Fejlődési Indexét láthatjuk, ami az 1990-es évtől 2015-ig mutatja be a mutató változását. Az adatok között a legfrissebbek a 2015-ös adatok. Ahogy a szakirodalmi részben is láthatjuk ez az index a születéskor várható élettartam, az egy főre jutó adóköteles jövedelem (AKJ) és a felsőfokú képzettségűek arányát mutatja be. Ez a szám egy 0 és 1 közötti értéket vesz fel, ami összehasonlítási alapot ad az egyes országok jóléte tekintetében. Az ábrán jól látható, hogy Székesfehérváron ez a szám 1990 óta folyamatosan növekedett és mindig is megközelítette a magyarországi átlagot is. Általában ezt az értéket az országok összehasonlítására szokták alkalmazni, mégis vannak olyan esetek, amikor egy országrészre (NUTS2-es régiókra) is alkalmazzák ezt a mutatót. A 4. ábra jól szemlélteti azt, hogy ez alatt a húsz év alatt mennyit fejlődött a település.

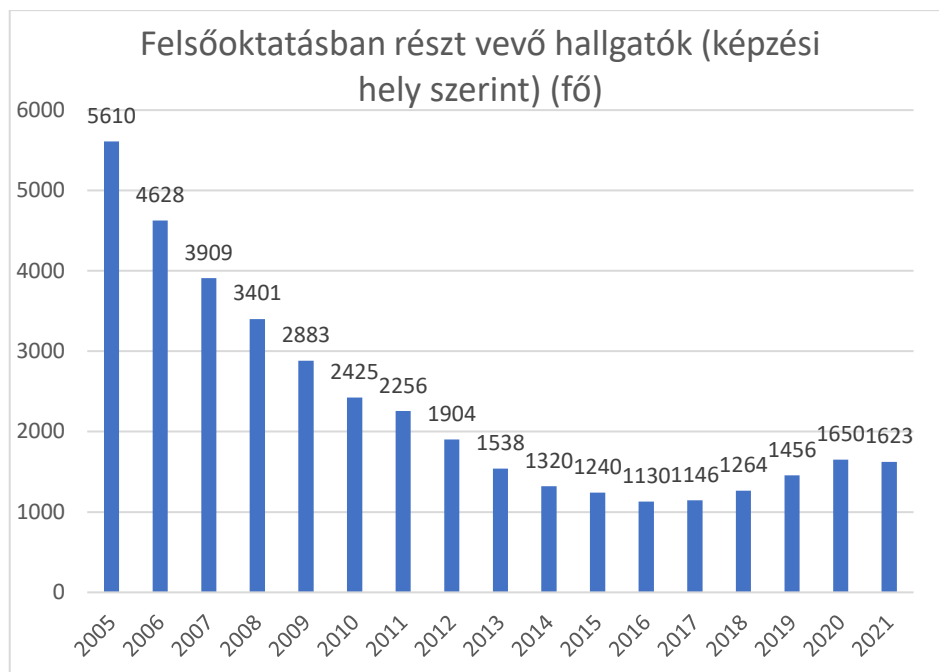

5. ábra HDI Magyarország és Közép-Dunántúl;

Forrás: <https://globaldatalab.org/shdi/table/shdi/?levels=1+4&interpolation=0&extrapolation=0>

A 5. ábra Magyarország és a Közép-Dunántúl HDI indexét láthatjuk. Lényegesnek tartottam, hogy az ország és a régió szintjén is bemutassam ezt a mutatót, hiszen így kapunk egy kiváló viszonyítási alapot a területi szint esetén is. A számokat tekintve és összehasonlítva az előző (4. ábra) ábrával, Székesfehérvár mindig megközelítette az országos és a régiós átlagot is. Azonban ez nem is tudott volna annyira külön járni, mert a Közép-dunántúli átlag csak pár ezreddel maradt csak le az országos értékektől. Habár kicsinek tűnhet az a pár tizedes vagy ezredes eltérés, ennek a mutatónak az esetében ez soknak számít, hiszen itt az emberi jólétet vizsgálják meg, ami egy város és úgy gondolom, hogy az ország tekintetében is a legfontosabb dolog.

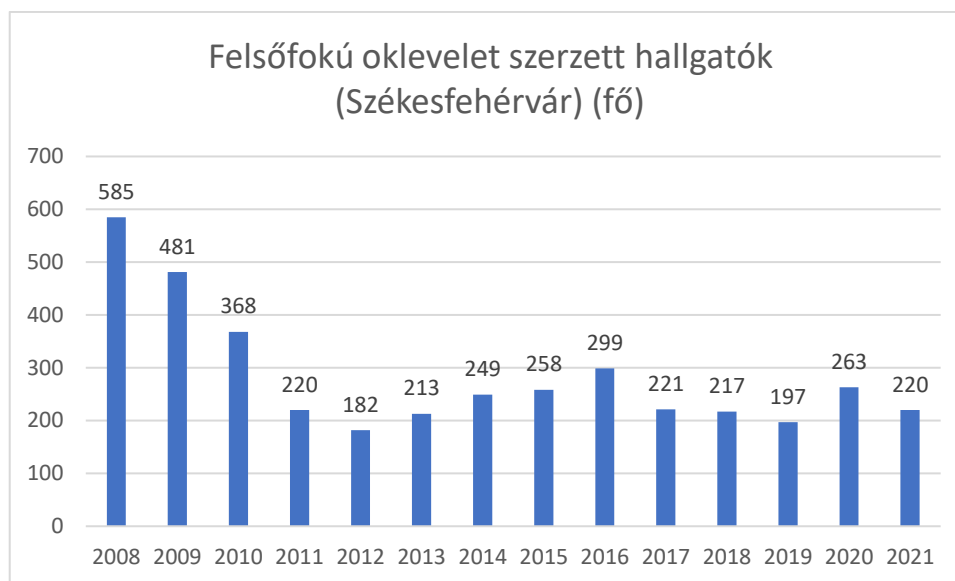
Ez a mutató három olyan elemből áll, ami úgy gondolom, hogy igazán meghatározó lehet település szinten is. Így a humán fejlettségi indexet megbontva és egy kicsit másik szögből vizsgálva szeretném a település infrastrukturális helyzetét bemutatni és így a magas index értékkel összevetni.

6. ábra Felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

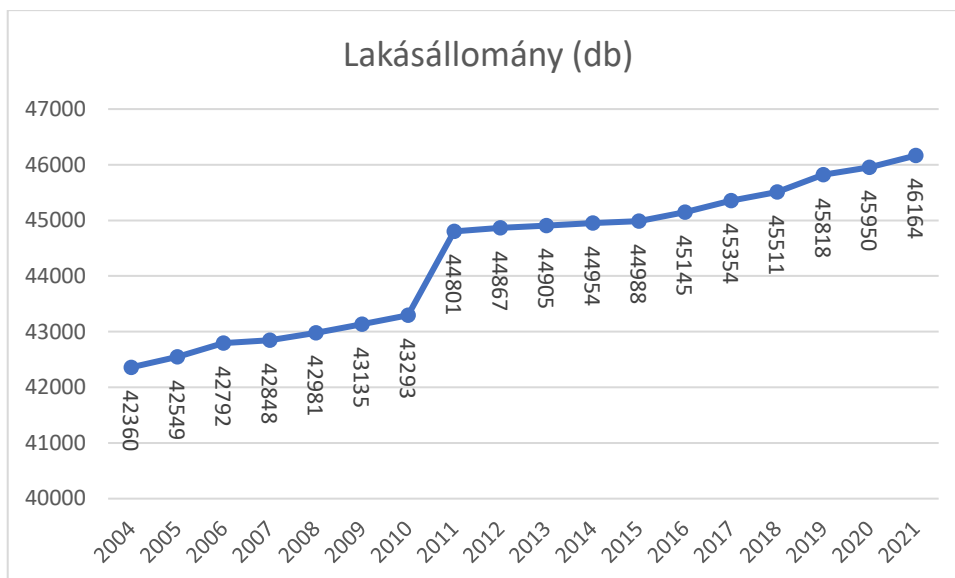
A HDI mutató magas számát a szociális helyzet feltérképezésével szeretném igazolni, valamint a mutató egyes alkotóinak bemutatásával. Így kezdésként a felsőoktatásban részt vevő hallgatók számának változását fogom szemléltetni a 6. ábra segítségével. Ahogy a módszertanban is írtam a legtöbb adatot 2004 és 2021 között vizsgálom meg. Azért tartottam ezt az időszakot lényegesnek, mert jól bemutatja, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozással, milyen változások mentek végbe a településeken. Jelen esetben viszont 2005-től fogom megvizsgálni a felsőoktatásban részt vevő hallgatókat. Nagyon jól látható az ábrán, hogy 2005 óta egy folyamatos csökkenés volt jellemző a településen és a kezdeti 5610 főről 2021-re 1623 főre csökkent az egyetemi és főiskolai hallgatók száma. Ez egy több mint 70 %-os csökkenést jelent a településen. A legalacsonyabb értéket 2016-ra tehetjük, amikor is a hallgatók száma 1130 főre csökkent. Ennek egyik oka lehet az a jelenség, hogy Budapest, milyen vízfejjé vált az évszázadok alatt. Könnyű megközelíthetősége és a számos egyeteme és azokon belül sokrétű képzési repertoárja miatt válhat a főváros a diákok számára a továbbtanulásuk helyszínéül. Azonban én úgy gondolom, hogy a város számos olyan lehetőséget kínál azoknak a hallgatóknak, akik itt kezdenék meg egyetemi pályájukat. Ilyen lehetőség a duális képzés is. Ennek a képzési formának számos előnye van, nem csak a hallgatók, hanem az önkormányzat és az itt tevékenykedő cégek részére is. A hallgatók számára segít elsajátítani a megszerzett elméleti tudást gyakorlatban is. A cégek számára magasan képzett és az egyetemi évek alatt a csapat részévé vált munkaerőt képes megtartani. Végül az önkormányzat szemszögéből olyan pozitív hatást biztosít, hogy az itt így végzett

hallgatók a biztos munkahely miatt fogják a települést választani a letelepedésük célpontjául. Egy mindenki számára győztes-győztes helyzetet generálva.

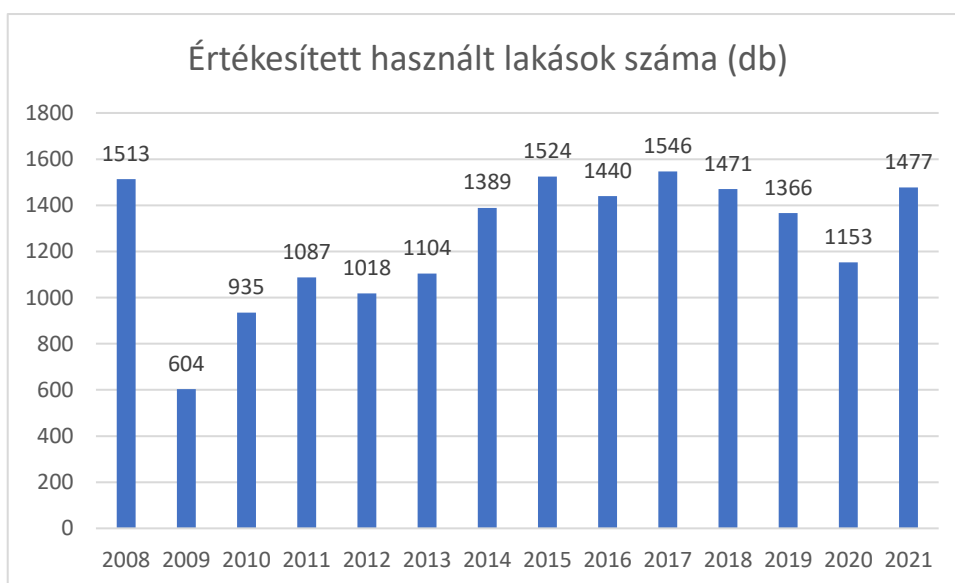
7. ábra Felsőfokú oklevelet szerzett hallgatók száma Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

Azt is lényegesnek tartom megvizsgálni, hogy a felsőoktatásban résztvevő hallgatók közül, hányan szereznek a képzésük végén oklevelet. Számomra ez azért lényeges adat mert ez egy összehasonlítási alapot nyújt nem csak a hallgatók számát tekintve, hanem a pályakezdő munkanélküliek, valamint az okleveles munkanélküliek arányát tekintve is. Jól láthatjuk, hogy az adatsor 2008-tól kezdve mutatja meg az oklevelet szerzett hallgatók számát, mivel általában az alapképzések három évet ölelnek fel így érthető, hogy a fenti ábrához képest három évvel későbbi időpontban kezdődik el. Így azt az eredményt láthatjuk, hogy a 2005-ben kezdetteknek nagyjából a 10%-a szerzett oklevelet a tanulmányainak a végére. Azonban egy olyan „torzítást” láthatunk a következő évek viszonylatában, ami az okleveles hallgatók arányát növeli, azonban ezzel párhuzamosan az ide felsőoktatási intézményekbe jelentkező hallgatók száma évről évre csökkent. Tehát hiába mondhatjuk el azt, hogy 2021-re a hallgatók nagyjából 20%-a szerzett oklevelet, ha megnézzük, hogy mennyivel kevesebben is járnak ide a felsőoktatási intézménybe.

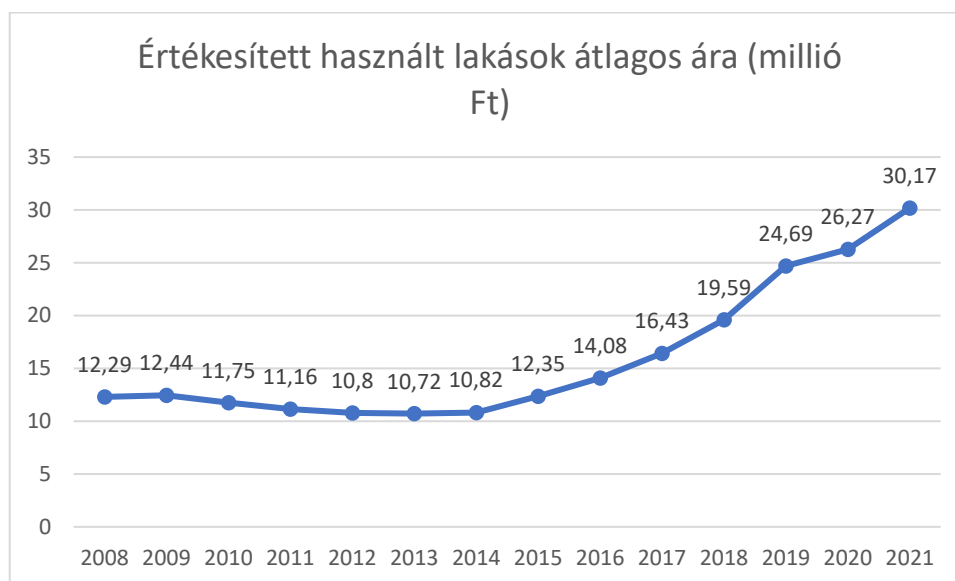
8. ábra Lakásállomány (db) Székesfehérvár; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

A másik szociális helyzetet befolyásoló tényezőnek a lakásállomány változást tartom (8. ábra), hiszen úgy gondolom, hogy ez jól reprezentálja azt, hogy a város milyen ütemben fejlődik. A lakásállomány változás a 2004-es évhez képest '21-re elérte a 9%-ot. A városban egy folyamatos lakásállomány bővülés figyelhető meg. 2010 és '11 között egy nagy ugrással nőtt meg a lakások száma, ahol a növekedés egy közel 1500 darabot számlál a településen. Ez is jól mutatja, hogy a város folyamatosan fejlődik és várja az ide érkezőket, akik itt képzelik el a jövőjüket. Mindemmel a mutató azt is megmutatja számunkra, hogy milyen felélénkült piaca van a városnak és hogy milyen kereslet van a településen a lakások iránt.

9. ábra Értékesített használt lakások száma Székesfehérváron; Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 2023

Úgy gondolom, hogy egy város gazdaságát az is nagyban befolyásolja, hogy milyen az ingatlanpiac helyzete. A 9. ábra megmutatja számunkra a 2008 és 2021 között értékesített használt lakások számát. Ebben az időszakban két meghatározó esemény is történt, amelyek hatással lehettek az ingatlanpiac keresleti oldalára. Az egyik a 2008-as nagy gazdasági világválság, ahol jól látható, hogy a 2009-es évben érte el igazán az országot, hiszen ekkor ugrásszerűen lecsökkent az értékesített lakások száma több mint az előző évben értékesítettek felére. Majd ezt követően ingadozva, de felemelkedett a számuk és ebben a vizsgált időszakban a legmagasabb értéket 2017-ben érték el az eladott használt ingatlanok. A 2017 és 2020 közötti időszakban egy folyamatos csökkenés volt jellemző és ebben az időszakban érte el a koronavírus az országot is. Ha összevetjük a két esemény hatását, akkor láthatjuk, hogy a nagy gazdasági világválság kedvezőtlenebb helyzetet hozott az ingatlanpiacra Székesfehérváron, mint a pandémia, hiszen 2008-ról 2009-re egy körülbelül 900-val kevesebb ingatlan került értékesítésre, míg 2019-ről 2020-ra ez kétszázalalal kevesebb lakást jelentett.

10. ábra Értékesített használt lakások átlagos ára Székesfehérvár; Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 2023

Ez az ábra (10. ábra) az értékesített használt lakások átlagos árát mutatja be 2008 és 2021 között millió Forintba. Láthatjuk, hogy az értékesített használt lakások ára 2014-ig bezárólag csökkentek majd ezt követően egy folyamatos növekedést produkáltak. 2008-as évhez képest 2021-re a lakások átlagos ára több mint duplájára növekedett. Ez számomra meglepő adat volt, hiszen ilyen mértékű növekedést az eladott lakások számának viszonylatában nem reméltem, hiszen 2021-ben is igen magas volt az értékesített ingatlanok száma. Tehát az ide vágyóknak nem okozott gondot, hogy egy magasabb áron vásárolják meg a kiszemelt lakást.

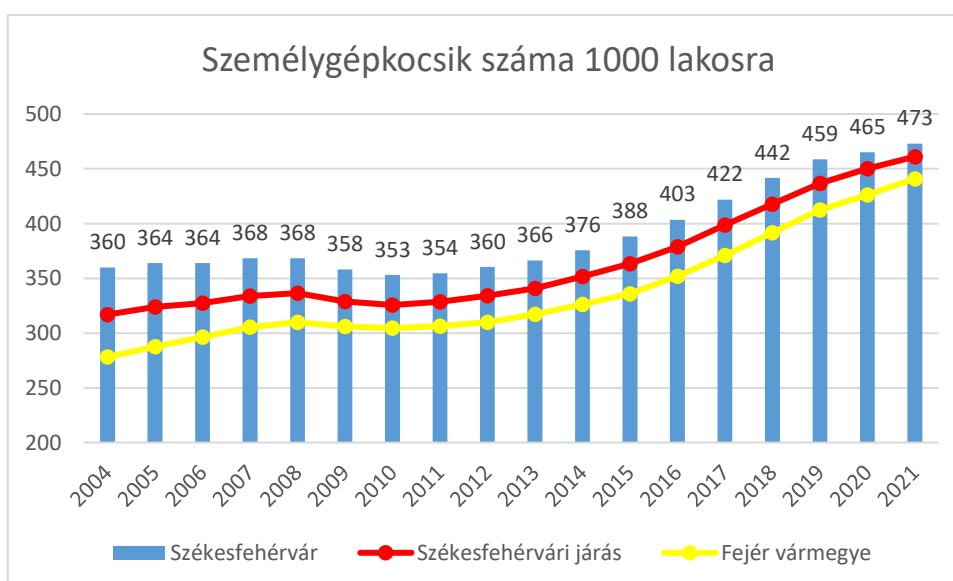
11. ábra Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

A szociális helyzet feltérképezésénél úgy gondolom, hogy elengedhetetlen az, hogy megvizsgáljuk egy település infrastrukturális ellátottságát is, ezért a dolgozatom következő elemeként (11. ábra) szeretném bemutatni, a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások arányát is. Úgy gondolom, hogy az egy kifejezetten jó teljesítmény a településen, hogy ez alatt a vizsgált 18 év alatt végig 90%-os arányt meghaladó értéket képviseltek. Csak két olyan év volt a vizsgált időszak alatt amikor ez az arány visszaesett 92 százalékra, de ez valószínűleg az ugrásszerűen megnövekedett lakásállomány változásra vezethető vissza. Azonban ezt követően két évben is, 2014-ben és 2015-ben is 100%-os volt ez az arány, de ha megnézzük a lakásállomány változást akkor feltűnik, hogy 2013-ról 2014-re 40 lakással nőtt az állomány, míg 2014-ről 2015-re ez már csak 34 lakást jelentett, így nem volt probléma ezen lakások ivóvízvezeték-hálózatba történő bekapcsolása.

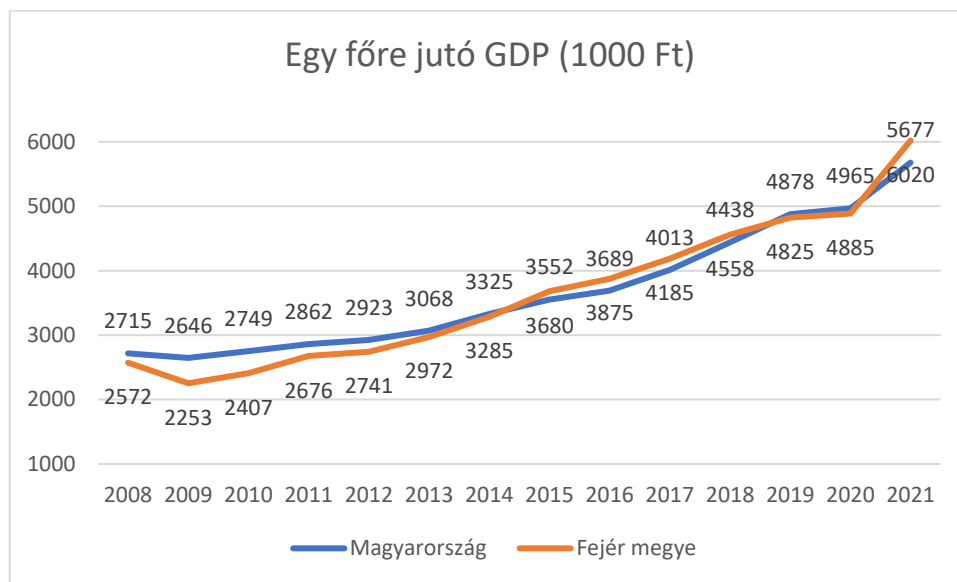
12. ábra Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

Fontosnak tartottam, hogy az is bemutatásra kerüljön, hogy a közcsatorna hálózatba hány lakás került beépítésre. Ez az adat, ahogy azt a 12. ábra is mutatja, 2004-től kerül bemutatásra egészen a legfrissebb elérhető adatokig tehát 2021-ig. Ezen mutató esetében is elmondható, hogy a város jól teljesít, azonban itt a 2015-ös évet megelőzően egy mérsékelt ingadozás volt jellemző. A legnagyobb visszaesés 2011-re következett be, amikor is megugrott a lakásállományok száma, viszont ez két év alatt helyreállt és visszaemelkedett 96 százalékra. Habár a dolgozatomba nem került bele, de érdemesnek tartom megemlíteni azt a tényt, hogy a közcsatornahálózatban elvezetett szennyvíz 100%-át tisztítják meg.

13. ábra Személygépkocsik száma 1000 lakosra 2004-2021; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés, 2023

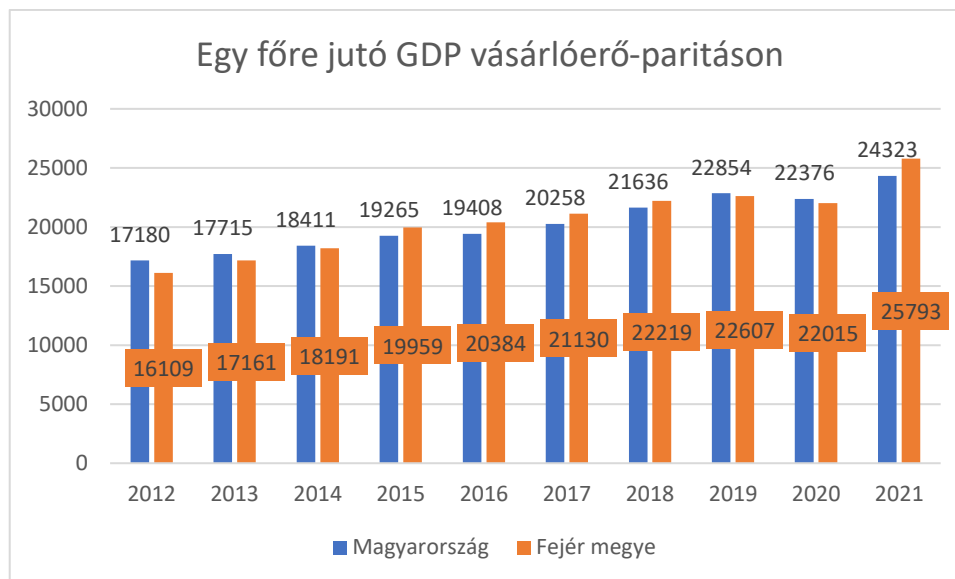
A jólét megvizsgálása során fontosnak tartottam azt is, hogy a személygépkocsik számának változását is bemutassam. A 13. ábra a személygépkocsik változását mutatja be 1000 lakosra vetítve a 2004-es Európai Unió csatlakozás és a legfrissebb 2021-es időszak között. A viszonyításképpen még az ábrán nem csak Székesfehérvárra, hanem a Székesfehérvári járásra és Fejér vármegyére is megvizsgáltam a mutatót. Jól látható, hogy a megyei jogú városban az évek során folyamatosan növekedett a személygépkocsik száma és mindig meghaladta a járási és a vármegyei szintet is. 2004-ről 2021-re egy nagyjából 31%-os növekedés mondható el a személygépkocsik számát tekintve. Úgy gondolom, hogy a város ilyen tekintetben nagyon kedvező képet mutat, hiszen exponenciálisan növekedik és valószínű, hogy a jövőben is ezt a tendenciát fogja követni.

14. ábra Egy főre jutó GDP(1000 Ft);Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

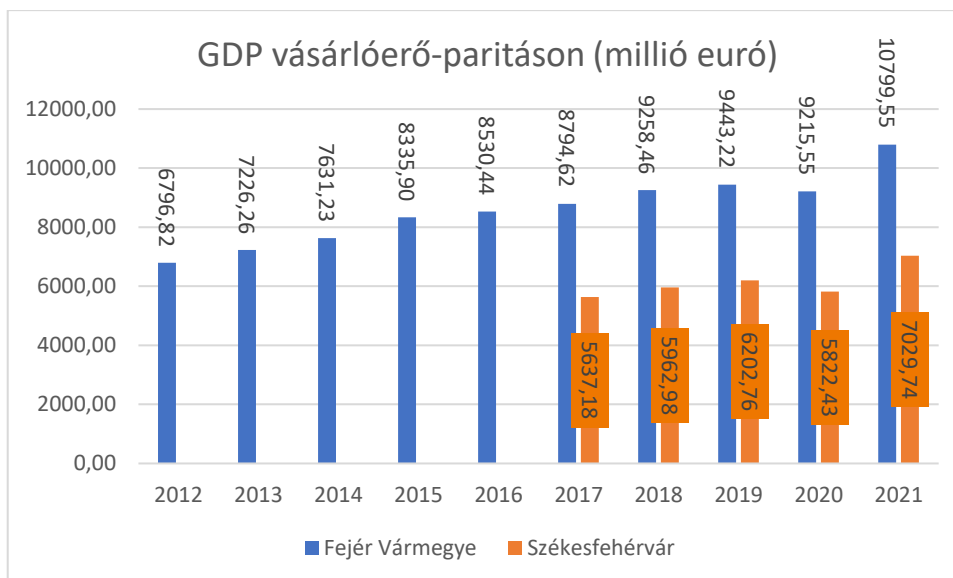
Második Hipotézisemnek a bizonyításához vagy éppen elvetéséhez szükséges megvizsgálni a GDP változását. Én 2008-tól a 2021-es időszakot elemeztem, mivel úgy gondolom, hogy ez jól bemutatja, hogy a világválság óta, milyen tendenciát mutat az ország, valamint Fejér vármegye. Azért a vármegye került bemutatásra, mivel egyrészt az adatok így álltak rendelkezésemre, másrészt pedig úgy gondolom, hogy a vármegyében Székesfehérvár az a település, ami a legtöbb lakossal és egy kifejlett nagy iparral rendelkezik. Jól látható a 14. ábrán, hogy a 2008-as évek után Fejér vármegye lemaradt az egy főre jutó GDP tekintetében, azonban nem kellett sok idő és felzárkózott az országos szinthez, sőt 2014-ben már meghaladta azt. Az ezt követő években a magasabb értéket a megye érte el azonban nem volt olyan sok különbség a két NUTS szint között. A 2021-es évre pedig a vármegyében az egy főre jutó GDP majdnem 400 ezer Forinttal magasabb volt, mint az országos átlag. úgy

gondolom, hogy ez egy igazán kimagasló teljesítmény azt is tekintetbe véve, hogy ekkor még erősen sújtotta a koronavírus járvány okozta gazdasági visszaesések az országot.

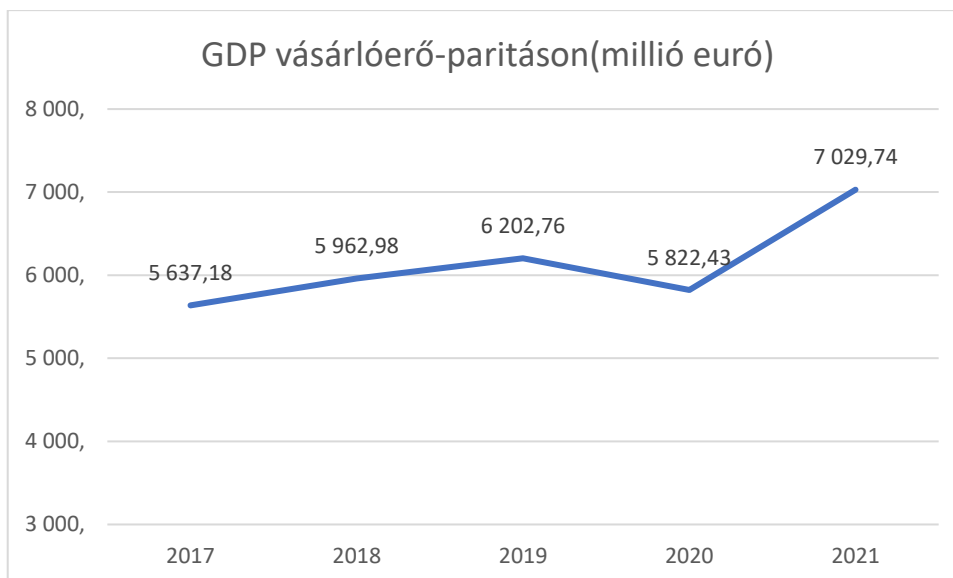
15. ábra Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

Lényegesnek tartottam, hogy ne csak forintban számítva, hanem vásárlóerő paritáson is megvizsgáljam az egy főre jutó GDP-t. Ahogy a szakirodalmi áttekintésben is írtam jelen esetben a vásárlóerő-paritáson mért GDP Európában került kifejezésre, hiszen az Európai Unió tagországokban ez a valuta használatos az összehasonlíthatóság érdekében. Jól látható (15. ábra), hogy ebben az esetben nincsenek ilyen kiugró értékek, főként egymás mellett mozognak, egyes alkalmakkor az ország máskor pedig a vármegye emelkedik a másik felé. A 2012-es és a 2021-es évek között került vizsgálatra ez a mutató és elmondható, hogy egy folyamatos emelkedés jellemezte mind Magyarországot, mind pedig Fejér vármegyét. Az egyetlen olyan év, ahol visszaesést tapasztalhatunk az előző évhez képest az a 2020-as év, azonban ez valószínűleg a koronavírus járvány gazdaságot bénító hatása miatt következhetett be.

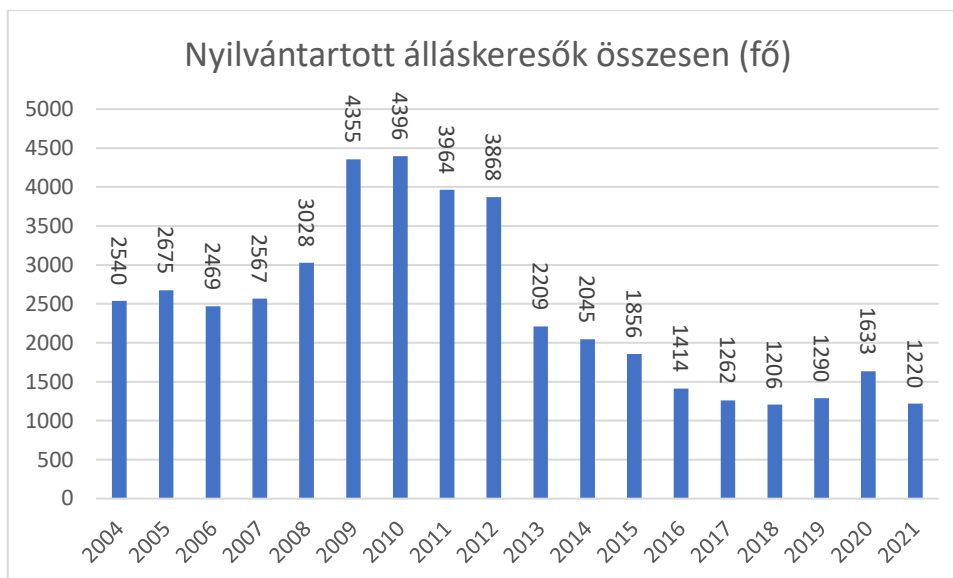
16. ábra GDP vásárlóerő-paritáson 2012-2021; Forrás: Eurostat és KSH adatai alapján saját szerkesztés, 2023

Ezen az ábrán (16. ábra) Fejér vármegye és Székesfehérvár GDP-ét láthatjuk vásárlóerő-paritáson, ami azt jelenti, hogy a diagrammon látható értékek millió Euróban kerültek kifejezésre. Szembetűnő jelenség a diagrammon, hogy Székesfehérvárra vonatkozóan csak 2017-től láthatóak az adatok, mivel, ahogy a módszertani részben is említettem, az Eurostat oldalán ez az adat csak ettől az évtől kezdődően állnak rendelkezésre. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy jól viszonyítható egymáshoz a NUTS rendszer ezen két szintje és a korábbi évekre is ki lehet nagyjából következtetni. Az ábra jól mutatja, hogy Székesfehérvár termeli meg a legnagyobb GDP értéket a vármegyében, hiszen 2017-től 2021-es időszakig a város GDP-je a vármegyéhez viszonyítva 65% körüli, ami azt jelenti, hogy a 108 településből, ami a megyében található Székesfehérvár termeli meg a GDP-nek több mint 60 százalékát.

17. ábra Székesfehérvár GDP-je vásárlóerő-paritáson(millió Euró);Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés, 2023

Az Eurostat adatbázisának köszönhetően, vizsgálatra kerül dolgozatomban Székesfehérvárra vonatkozóan a GDP vásárlóerő-paritáson, így a korábbi ábrákon látott értékekből jól kikövetkeztethetővé válik, hogy a város milyen mértékben járul hozzá a megyei GDP értékéhez. A 17. ábra jól mutatja, hogy a településen 2017 és 2019 között a GDP-t folyamatos növekedés jellemezte, majd 2020-ban egy visszaesés következett, aminek feltehetőleg a járvány okozta lezárások és tilalmak lehettek a felelősei. Azonban a 2021-es évre ez a szám megugrott és meghaladta a hétezer millió Eurót. Ahogy látom, ez a vészhelyzeti szituáció sem tudott megálljt parancsolni a város gazdasági fejlődésének és kiválóan helyt tudott állni a város vezetése és az itt tevékenykedő cégek is a pandémia okozta kihívásokkal szemben is.

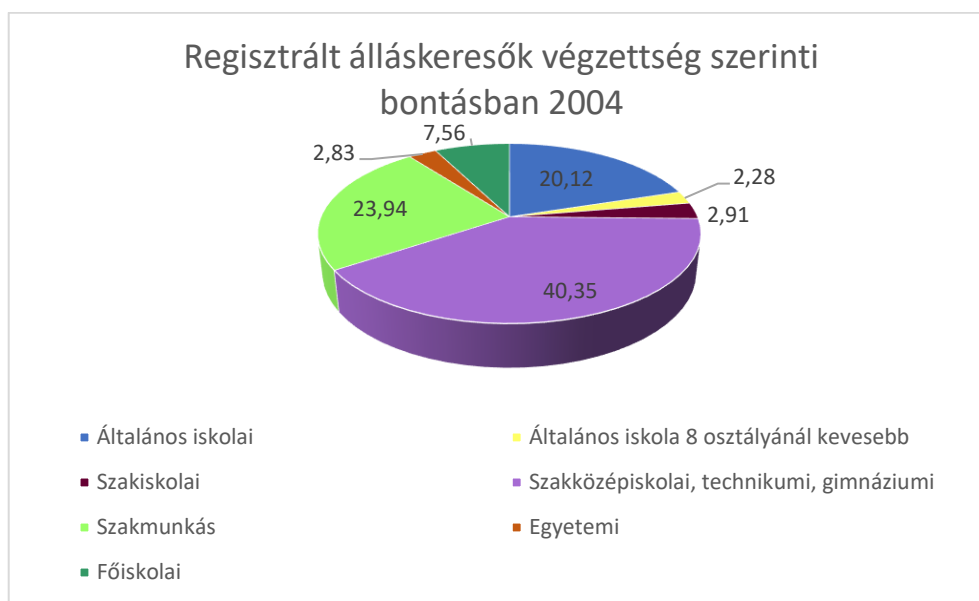
18. ábra Nyilvántartott álláskeresők száma Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

Második hipotézisem igazolásához először a városra jellemző GDP változást vizsgáltam meg, most pedig a munkanélküliséget mutatom be végzettség szerinti bontásban, valamint a pályakezdő álláskeresők arányát. A 18. ábrán a nyilvántartott álláskeresők számát láthatjuk 2004-től egészen 2021-ig. Azt mondhatom, hogy ezen mutató esetén is fontos kiemelni a 2008-as gazdasági világválságot és a hazánkat 2020-tól sújtó koronavírus járványt. Úgy gondolom, hogy ez két olyan esemény, amik nagyban befolyásolták a gazdaságot és ez által a munkanélküliségre is hatással voltak. Látható, hogy a legmagasabb értéket ez a mutató 2010-ben érte el, ami a világválság okozta következmények miatt alakulhatott így, ekkor a munkanélküliek száma Székesfehérváron majdnem elérte a négyezer-négyszáz főt. Ezt megelőzően csak 2009-ben volt ilyen magas az álláskeresők száma, azonban ezt követően egy folyamatos csökkenés volt jellemző a városra. A legnagyobb változást 2012-ről 2013-ra érte el, ami egy több mint 1600 fős visszaesést jelentett. Ezzel szemben az adatok azt mutatják, hogy a pandémiás helyzet nem volt olyan nagy hatással az álláskeresők számára, mint a gazdasági világválság.

Nyilvántartott álláskeresők megoszlása végzettség szerint (2004-2021)

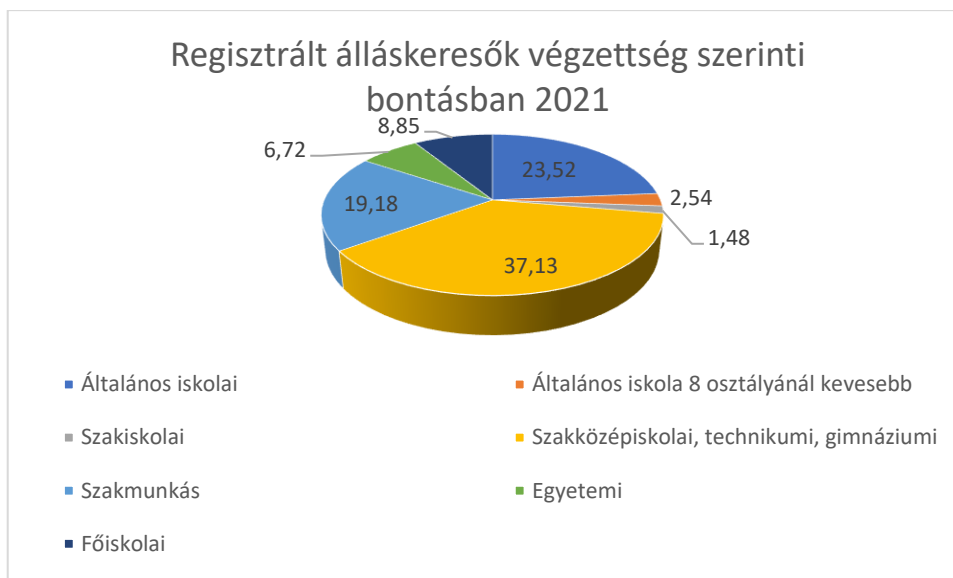
Számos következtetésre juthatunk az által, ha megvizsgáljuk egy településen a munkanélküliek végzettség szerinti megoszlását. Ezek az adatok, amik a 2. táblázatban találhatóak arányszámokat mutatnak, tehát azt, hogy az összes álláskereső közül hány százaléka rendelkezik alap, közép vagy felsőfokú végzettséggel. A legnagyobb számban az évek során a szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű álláskeresők voltak. Őket követték a szakmunkás és az általános iskolai végzettségű munkanélküliek és a

számomra legmeglepőbb dolog volt, hogy az általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező álláskereső aránya a legkisebb a regisztrált munkanélküliek közül. Ez számomra arra enged következtetni, hogy a településen a magasabb végzettség megszerzése a fő cél és egyre tovább hajlandóak a diákok az iskolapadba maradni. Kicsit szeretném számszerűsítve is bemutatni az évek során végbement változásokat, először 2004-re, majd 2021-re vonatkozóan.

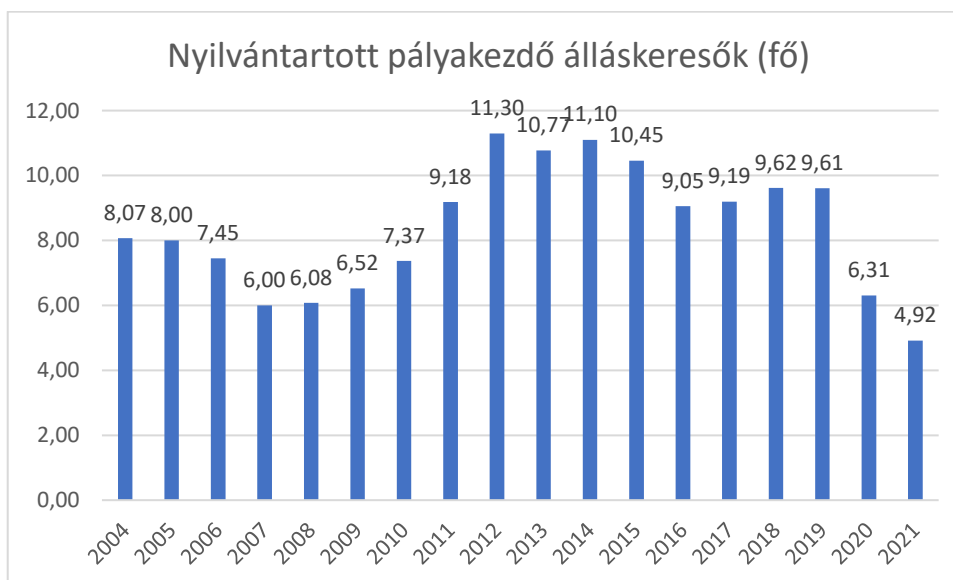
19. ábra Regisztrált álláskeresők végzettség szerinti bontásban Székesfehérváron 2004; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés, 2023

Az Európa Uniós csatlakozás idején a legnagyobb arányban a szakközépiskolai, technikai és gimnáziumi végzettségű álláskeresők voltak 40 százalékban, majd a szaktanfolyam végzettségűek következtek majdnem 24 százalékkal, szorosán követték őket az általános iskolai végzettségűek 20%-kal, majd a főiskolai végzettségűek 7 százalékkal, szakiskolai közel 3 százalékkal, ehhez közel áll az egyetemi végzettséggel rendelkező álláskereső végül pedig az általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkezők.

20. ábra Regisztrált álláskeresők végzettség szerinti bontásban Székesfehérváron 2021; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés, 2023

Az előzőekhez képest az álláskeresők végzettség szerinti bontása nem sokat változott arányait tekintve. Ennek értelmében még 2021-ben is a szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségű álláskeresők vannak a legnagyobb arányban. Azonban őket ez esetben nem a szakmunkás végzettségűek követik, hanem az általános iskolai végzettséggel rendelkezők. A legkisebb arányban pedig a szakiskolai végzettséggel rendelkezők voltak 1,48 százalékkal 2021-ben.

21. ábra Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők aránya Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

Lényegesnek tartottam megvizsgálni azt, hogy a végzett hallgatók közül hányan tudnak elhelyezkedni és hány olyan ember van, aki nem tud rögtön állást találni a településen. A

nyilvántartott álláskeresőkből 2004 és 2021 között csak két olyan alkalom volt, amikor a pályakezdő álláskeresők aránya meghaladta a 10 százalékot, ezt a 21. ábra is jól prezentálja. A legalacsonyabb értéket 2021-ben láthatjuk, amikor a pályakezdő álláskeresők aránya 5 százalék alá esett vissza. Érdekes az a tény, hogy amikor a válsághelyzetek sújtották az országot először 2008-ban majd 2020-ban, akkor igazán nem nőtt meg a pályakezdő álláskeresők aránya, azonban 2011-től egészen 2019-ig igen magas volt az arányuk ez előző évekhez képest.

Így külön-külön megszemlélve a mutatókat nem igazán tűnik fel, hogy a kettő között igazából milyen viszony van, azonban, ha összevetjük őket akkor jól látszik, hogy a magasabb GDP alacsonyabb munkanélküliséget jelent és fordítva is igaz ez az állítás. Ennek bizonyítására, hogy milyen hatással vannak egymásra az SPSS rendszer lesz a segítségemre, amiben korreláció számítással meghatározhatom a mutatók közötti kapcsolatrendszerét.

Correlation Matrix^a			
		GDP-PPP	Munkanélk
Correlation	GDP-PPP	1,000	-0,366
	Munkanélk	-0,366	1,000
Sig. (1-tailed)	GDP-PPP		0,272
	Munkanélk	0,272	
a. Determinant = ,866			

1. táblázat Munkanélküliség és GDP korrelációs mátrixa; Forrás: KSH adatai alapján SPSS program használatával saját szerkesztés, 2023

Ez a táblázat egy korrelációs mátrixot szemléltet, ami nekünk abban lesz segítségünkre, hogy az általam vizsgált két mutató között, milyen kapcsolat van. E szerint az érték szerint az egy főre jutó GDP (vásárlóerő paritáson) és a munkanélküliségi ráta között egy gyenge kapcsolat van, amely ellentétesen együtt mozognak. Ezt a táblázat korreláció sorából olvashatjuk le, aminél a 0,366 még egy gyenge kapcsolatnak számít, az ellentétes mozgást pedig a negatív előjel mutatja. Ez számomra érdekes érték volt, mivel korábbi vizsgálataim során nem egy gyenge hanem közepes kapcsolatot mutatott be ez a tábla.

Gazdasági struktúra változás

Ebben a részben szeretném bemutatni, hogy a megyei jogú városokban, hogyan változott meg a gazdasági struktúra az évek alatt, valamint megvizsgálom, hogy melyik városok maradtak meg esetleg ipari jellegűknél. Feltételezésem szerint ezek között a települések

között Székesfehérvár is szerepet fog kapni. Ezt a változást a működő vállalkozások számának változásával fogom szemléltetni létszámkategóriánkénti és TEÁOR szerinti bontásban 2014-től 2021-ig bezárólag. Ahogy azt a Kutatási módszerek részben is említettem, ezen adatok esetében nem állnak rendelkezésre a 2014-es évet megelőző évek adatai, de úgy gondolom, hogy így is egy igazán átfogó képet kaphatunk. A 22. ábra jól szemlélteti számokban a gazdasági szektorokban végbemenő változásokat. Ezen adatok alapján kiderült számomra, hogy 2021-re melyek voltak azok a települések, ahol a szekunder szektor súlya megmaradt vagy magasabb színvonalon folyik, mint a primer, terciér vagy éppen a kvaterner szektorokban tevékenykedő vállalkozások.

Ezen információk alapján, jól látható, hogy az évek folyamán, hogyan gyarapodott meg a szolgáltató szektorban a mikro- és a kisvállalkozások száma. Azonban ez nem igazán mondható el a közép- és nagy vállalatok esetében, ahol igazából többségben szekunder vagy esetleg kvaterner szektorba tartozó vállalkozások gazdálkodnak. A 250 fő feletti alkalmazotti létszám szerint állítottam össze egy olyan listát, amelyben az a 7 megyei jogú város szerepel, ahol a legtöbb szekunder nagyvállalat található. Ez a hét település Győr, ahol 21 darab 250 főt meghaladó vállalat található, Kecskemét, ahol 19, Székesfehérvár 16 darab ilyen vállalattal rendelkezik, Debrecen 14 nagyvállalatot tudhat magáénak a szekunder szektorban, Szombathely tizenkettővel az ötödik helyen áll, Veszprém 11 vállalattal a hatodik és végül Miskolc az a település, ahol 9 nagyvállalat található. Az ez után lévő megyei jogú városokban az ipari jellegű nagyvállalkozások száma igen alacsony vagy éppen nincs is jelen a településen. Ezekben a városokban inkább a szolgáltató szektor térnyerése látható inkább. Számomra érdekes tény volt az, hogy mennyire háttérbe tudott szorulni a primer szektor, hiszen úgy gondolom és már sok alátámasztás született ennek kapcsán, hogy a magyarországi termőföldek igazán jó minőségűek. Inkább, ahol megmaradt ennek a szektornak a súlya az az Alföldi országrészbe tartozó települések. Debrecen nem csak a nagy ipari vállalataival emelkedik ki, hanem a szolgáltató szektorban működő mikro- és kisvállalkozások tekintetében is. Debrecenben ezek a vállalkozások száma 2021-re meghaladta a 12 ezret is. Az előző állításomat igazolva megvizsgálom az alföldi megyei jogú városokat és így a primer szektort. 2021-re három olyan megyei jogú város volt, amik az Alföldön mezőgazdasággal foglalkozó nagyvállalattal rendelkeztek. Ezek a települések Nyíregyháza, Baja és Kecskemét volt.

Környezeti stratégia megvizsgálása az ipari jellegű településeken

Az előzőekben megtaláltam azokat a megyei jogú városokat, amelyek megtartották ipari jellegüket. Ezek a városok Győr, Kecskemét, Székesfehérvár, Debrecen, Szombathely, Veszprém végül pedig Miskolc.

Győr megyei jogú város önkormányzata három részre osztotta fel a környezeti stratégiai céljait, ezek az épített-, a természeti környezet és a műszaki infrastruktúra lettek. Az épített környezet esetén a közterületek és a lakóövezetek fejlesztésére és rehabilitációjára tették a hangsúlyt, valamint a műemlékek védelmére. A természeti környezet védelme és fejlesztése céljából olyan célokat fogalmaztak meg, mint például a „vízpartok revitalizációja” és a „zöldfelületek megóvása és funkcióbővítése”. Végül pedig az infrastrukturális célokra is kitértek, ahol olyan problémáknak a megszüntetését tüzték ki, mint a parkolási nehézségek, a városi úthálózatok minősége, a kerékpárút és a gyalogosforgalom fejlesztése és a közműfejlesztés.

Kecskemét magának azt a stratégiai célt tűzte ki, hogy klímatudatos várossá váljon 2030-ra. Számos olyan jó és nem csak a város számára kedvező célt fogalmazott meg, amit a megyei jogú városok között kevesen tettek. Így támogatja a klímabarát gazdasági szerkezet erősítését, valamint város szintű energiamenedzsment rendszer kialakítását. Küldetésének tekinti a „fenntartható zöldfelület- és vízgazdálkodás feltételeinek javítását, a környezet-klímabarát és karbonsemleges városfejlesztés erősítését és a megújuló energiahordozókra építő energiaközösségek kialakításának ösztönzését” is. Úgy gondolom, hogy ezek igen előre és a jövőbe tekintő célok és követendő példák is egyben és remélem, hogy a város vezetésének sikerül ezeket a kitűzött célokat a gyakorlatba is megvalósítani és ezzel példát statuálni a többi településnek.

Székesfehérvár integrált településfejlesztési koncepciója 2014-től 2020-ig tartott, azonban ezt a programot 2020-ban kiegészítették olyan célkitűzésekkel, amelyek megfelelnek a mostani Európai Unió alapelveinek is. Ennek értelmében a városban a következő környezeti célokat fogalmazták meg: Város élhetőségét támogató korszerű elveken szervezett környezeti infrastruktúra és város szerkezet; energiafelhasználás és a közlekedés viszonyainak optimalizálása; korszerű, komplex információalapú szolgáltatás kínálat. A településfejlesztési operatív programon belül a fenntartható közösségi mobilitást és az energiahatékonyság javítását és a megújuló energiaforrások használatának növelését szorgalmazza a város vezetése.

Debrecen esetében azt érzem, hogy úgy igazán ezek a stratégiai célok nincsenek specifikálva, hanem inkább egy tágabb értelmezést adtak meg. Így például, hogy a különböző városrészek élettereit fejlesszék és a környezetét megfelelően kialakítsák a kedvező életviszonyoknak megfelelően. Úgy gondolom, hogy ez jobban is megfogalmazásra kerülhetett volna, valamint nagyobb léptékű változásokat is megfogalmazhattak volna.

Szombathely hasonlóan az előző településekhez a természeti és az épített környezet fejlesztését tűzte ki célul. Tehát ők is olyan célokat fogalmaztak meg, mint a parkok, zöld- és vízfelületek fejlesztését, épületenergetikai és infrastrukturális fejlesztéseket és a városi területek komplex megújítását.

Veszprém öt olyan címet alkotott meg, amelyek szeretnék, hogy a városra jellemző legyen. Ezek a prosperáló, zöldülő, digitális, megtartó és kiszolgáló jellemzők. Ezen tulajdonságok figyelembevételével alkották meg stratégiai céljaikat, amelyek közül és a zöldülő városra jellemzőket vizsgálom meg. A fenntartható mobilitás kereteinek biztosításával olyan fejlesztéseket terveztek, amelyek a város közlekedését könnyítik és fejlesztik, mind a közösségi közlekedés, mind pedig az egyéni közlekedés terén is. A klímaadaptív városműködés esetén olyan célokat fogalmaztak meg, mint az óvodák és az idősek otthonának az energetikai megújítása, amely a CO₂ és más üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséhez járul hozzá. A gazdaságösztönzés zöld fókusszal olyan gazdaság kialakítását tervezi, ami a környezeti változásokra könnyen reagálni képes.

Miskolc önkormányzata a stratégiai céljai között a városi klímaadaptáció és dekarbonizációt fogalmazta meg, mint környezeti stratégia. Ezen belül pedig öt darab részcélt írtak meg. Először is a fenntartható energiaellátást szorgalmazták a megújuló energiaforrások növelésével és a fosszilis energiák csökkentésével. Majd a rugalmas reagálóképességet fogalmazták meg, hogy a város és a gazdasága folyamatosan tudjon reagálni a klímaváltozás okozta helyzetekre. Fontosnak tartották a város épületeinek energetikai felújítását és a fenntartható hulladék gazdálkodást is. Végül pedig a lakosság számára szemléletformáló programok tartását is megfogalmazták a céljaik között, ami úgy gondolom, hogy egy nagyon jó módszer arra, hogy ne csak az önkormányzat, hanem az ott élők is részt vegyenek abban, hogy csökkentsék a saját és így a város karbonlábnyomát is.

4. Következtetések, javaslatok

A diplomadolgozatomban vizsgálati eredményeiből számos olyan következtetésre jutottam, amelyek meghatározóak Székesfehérvár jólétét tekintve. Az általam vizsgált szekunder adatokból és az előzetes kutatásokból az alábbi következtetésekre jutottam:

Megvizsgálva Székesfehérvár Humán Fejlettségi Indexét és az infrastrukturális mutatóit, mint a lakásállomány változást, az ivóvízvezeték-hálózatba bevont lakások arányát, valamint a HDI-t is alkotó felsőfokú hallgatók számának változását, úgy gondolom, hogy az általam vizsgált településen ezek a mutatók jó értékeket képviselnek és így az első hipotézisemet részben elfogadom. Azért került ez a hipotézis csak részben elfogadásra mert a felsőfokú oktatásban résztvevők száma sajnos évről évre csökken.

A felsőfokú oktatásban történő magasabb részvétel elérése érdekében **javaslom**, hogy minden középfokú oktatási intézményben az érettségi előtt állók számára be kellene mutatni, hogy Székesfehérváron milyen lehetőségek vannak a felsőoktatás terén. Jó lenne nyílt napokat szervezni. A városban elhelyezkedő egyetemeken programok szervezése lenne célszerű, amelyekkel bemutatják a választás előtt álló diákok számára a különböző szakokat és itt a duális képzés adta lehetőségek is bemutatásra kerülhetnek.

A második hipotézisem esetében vizsgálat alá került a GDP és a munkanélküliség helyzete és kapcsolata. Az itt megfogalmazott állításomat elfogadtam, hiszen jól látható, hogy ahogyan a GDP értéke növekszik úgy csökken a munkanélküliek száma a településen. Azonban a korrelációs mátrix azt mutatta meg, hogy a GDP és a munkanélküliség között gyenge kapcsolat van.

Emellett egy olyan érdekességet fedeztem fel, hogy legnagyobb arányban a munkanélküliek közül a szakközépiskolai, gimnáziumi és a technikai végzettségűek vannak. A pályakezdő álláskeresők kis arányt képviselnek a munkanélküliek közül, mivel az évek során inkább az volt jellemző, hogy 10 % alatt van az arányuk.

Ennek a problémának a csökkentésére esetleg lehetne egy a munkaerőhiányban szenvedő vállalkozások és a város közös kezdeményezésére egy olyan továbbképzést szervezni, ami által az előbbieken említett álláskeresők be tudnának illeszkedni az általuk preferált vállalkozáshoz. Úgy gondolom, hogy ezt is hasonló elven lehetne véghez vinni, mint a városba bevezetett duális képzést, ezzel egy mindenki számára win-win (győztes-győztes) helyzetet generálva.

A harmadik hipotézisem Székesfehérvár gazdaságára vonatkozóan állítottam fel, hogy a város megtartotta ipari jellegét. Ez az állításom, igaznak bizonyult, mivel a 25 megyei jogú város közül Székesfehérvár volt a harmadik település, Győr és Debrecen után, amelynél a 250 főnél magasabb létszámkategóriájú ipari vállaltok száma kiemelkedő volt. Az viszont minden bizonnyal itt elmondható, hogy a kkv-k körében, szinte minden településen a tercier szektorban indítanak legtöbben vállalkozást.

A harmadik **javaslatom** az lenne a településen, hogy olyan közösségeket alakítsanak ki, aminek a célja a kutatás-fejlesztés és innováció integrálása a településen és az ilyen jellegű források megfelelő és tényleges kihasználása. Ezen az elven működnek az NKFIH és az egyetemek együttműködésével megalapított Területi Innovációs Platformok. Ennek a platformnak a középpontjában az egyetemek állnak és ezekhez bármilyen kis-, közép- és nagyvállalatok is csatlakozhatnak díjmentesen.

Az utolsó hipotézisem esetében az állításomat sajnos meg kell cáfolnom, mivel nem éreztem azt, hogy az általam megvizsgált hét település közül ez lenne az, ahol a legátfogóbb célokat fogalmazták volna meg. Itt ki szeretném emelni Kecskemétet az ipari jellegű városok közül, mivel szerintem nagyon kedvező környezeti stratégiai célokat tűztek ki, amik nem csak a város, hanem annak agglomerációjára és környezetére is nagy hatással lehet. Remélem, hogy más városok is ilyen jövőbelátó gondolkodással fogják megfogalmazni a stratégiai céljaikat és egy egységesen tiszta országot tudhatunk majd magunkénak.

Székesfehérvár szempontjából az lenne a **javaslatom** a környezeti célok tekintetében, hogy a vállalkozásokat is vonják bele ezekbe a stratégiákba, valamint itt is akár városrészenként, akár több településsel karöltve energiaközösségeket alkossanak.

5. Összefoglalás

Diplomadolgozatomban megismerhettük Székesfehérvár történelmét és jelenlegi helyzetét jóléti, gazdasági és környezeti mutatók mentén, valamint a megyei jogú városokban végbemenő gazdasági struktúra változást is megfigyelhettük. Munkám során főként szekunder adatokra és forrásokra támaszkodtam, így egy szakirodalmi áttekintéssel megalapozva dolgozatomat statisztikai adatok segítségével a saját vizsgálat fejezetben részletesen bemutatásra kerülhetett Székesfehérvár.

A szakirodalmi áttekintés, valamint az előzetes tanulmányaim, ismereteim segítségével megfogalmazott hipotéziseim közül az eredmények részben ismertettek alapján három elfogadásra került és egyet viszont megcáfoltam. Így a következőket tudhattuk meg Székesfehérvárról:

- ✓ Székesfehérváron a HDI kimagasló értéket mutat a város infrastrukturális ellátottságának függvényében.
- ✓ A településen a GDP és a munkanélküliség kapcsolatára egy erős ellentétes együtt mozgás jellemző.
- ✓ A megyei jogú városokban a szolgáltató szektor előretörésének ellenére Székesfehérvár megtartotta ipari jellegét.
- ✗ Az ipari jellegű megyei jogú városok között Székesfehérvár az a település, ahol a legátfogóbb környezeti célt fogalmazták meg a fejlesztési dokumentumokban.

Saját kutatásomnak köszönhetően igazolást nyert az a feltételezésem, miszerint Székesfehérvár jó tendenciákat mutat a jóléti mutatók viszonylatában. Ez a tény igazolhatóvá vált, mind a GDP, mind pedig a HDI viszonylatában, ahol a település megközelítette a megyei, a régiós és az országos értékeket is. Úgy gondolom, hogy ez egy igazán jó teljesítmény és a városnak nem kell sokat tennie azért, hogy még jobb eredményeket érjen el és ellensúlyozni tudja Budapest húzóerejét. Nem mondhatom azt, hogy a településen végbemenő környezeti stratégiák nem állják meg mai viszonylatban a helyüket, azonban vannak olyan megyei jogú városok, amik átfogóbb és nagyobb viszonylatokban tűztek ki célokat és így egy modernebb stratégiát fogalmaztak meg.

A fontos következtetések levonása mellett igyekeztem kézzel fogható, megvalósítható javaslatokat tenni annak érdekében, hogy mindenki számára egy jól élhető és vonzó településsé alakuljon át Székesfehérvár és egy központtá váljon, nem csak a megyének, hanem akár a régiónak is. A javaslataim közül a többség az oktatásra és azon belül is a

felsőfokú, egyetemi képzésekre koncentráltak annak érdekében, hogy a városban megnövekedjen a felsőoktatásban résztvevő és így oklevelet szerzett hallgatók száma. Bemutatásra került dolgozatomban a duális képzés gazdaságfejlesztő hatása is, ami úgy gondolom, hogy kiemelkedő a városban. Emellett még olyan lehetőséget fogalmaztam meg, ami a K+F+I tevékenységet is fejlesztené a településen, tehát egy területi innovációs Platformhoz hasonló közösséget kialakítani, aminek a központjában egy egyetem állna, így fellendítve a városban a kvaterner szektort.

Úgy gondolom, hogy az általam tett javaslatokat a város vezetésével és a különböző szervezetek bevonásával lehetne úgy megvalósítani, hogy azok működőképesek és pár éven belül integrálhatók és megvalósíthatók legyenek. Így egy multiplikátori hatásként megvalósulhat a vidékfejlesztés legjelentősebb céljainak elérése, úgy mint: helyi identitástudat növekedése, lakosság helyben tartása, odavándorlási egyenleg növekedése, a településkép vonzóbbá tétele, aktív közösségek létrejötte, lokális cselekvés előmozdítása és az élhetőbb környezet biztosítása.

Irodalomjegyzék

1996. évi XXI. törvény. (1996.. április 5.). A területfejlesztésről és a területrendezésről.
- Fernando, J. (2022.. szeptember 29.). *Gross Domestic Product (GDP): Formula and How to Use It*. Forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp#toc-gdp-vs-gnp-vs-gni>
- Forrai , J., & Barcs, I. (2020). *Népegészségtan 2*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Görbe, A., & Nemcsicsné Zsóka, Á. (1998.). A jólét mérése, avagy merre halad Magyarország. *Kovács*, 61-75.
- Józan, P. (2008. október 11.). *A módosított humán fejlettségi mutató (MHFM) és alkalmazhatósága az életminőség mérésében*. Forrás: KSH: https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2008/2008_10-11/2008_10-11_949.pdf
- Kerekes, G. (2002.). *Útmutató a településfejlesztési koncepció készítéséhez*. BM Kiadó.
- Mezei, C. (2006). A helyi gazdaságfejlesztés fogalmi meghatározása. *Tér és társadalom*, 85-96.
- Nagy, S. G., & Kutasi, G. (2020). *Gazdaságdiplomácia – elmélet és gyakorlat felkészülő diplomátáknak*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Némediné Kollár, K. (2022). *Regionális politika*. Némediné Kollár, Kitti;, Budapest.
- Oblath, G. (2005.. április 19.). *Mire jó a vásárlóerő-paritás?* Forrás: Világgazdaság: <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2005/04/mire-jo-a-vasarloero-paritas>
- Swinburn, G., Goga, S., & Murphy, F. (2004.). *A helyi gazdaságfejlesztés kézikönyve*.
- Szigeti, C. (2011. június). *Polgáriszemle 7. évfolyam 3. szám*. Forrás: Polgáriszemle: <https://polgariszemle.hu/archivum/129-2011-junius-7-evfolyam-3-szam/uj-ertekek-szuletoiben/439-alternativ-mutatok-jolet-es-fenntarthatosag-magyarorszagon#note6>
- Szlávik, J. (2013). *Fenntartható gazdálkodás*. Budapest: CompLex Kiadó.
- Tállai, A. (dátum nélk.). *Kormányzat-Belügyminisztérium-Önkormányzati Államtitkárság-Felelősségi területek-Településfejlesztés*. Forrás: kormány.hu: <https://2010->

2014.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/onkormanyzati-
allamtikarsag/felelossegi-teruletek/telepulesfejlesztes

Térport. (dátum nélk.). *Fogalomtár.* Forrás: Térport:
<http://www.terport.hu/fogalomtar?ffogalom=&fogkat=Telep%C3%BC1%C3%A9fejleszt%C3%A9s&abc=All>

Ábrajegyzék

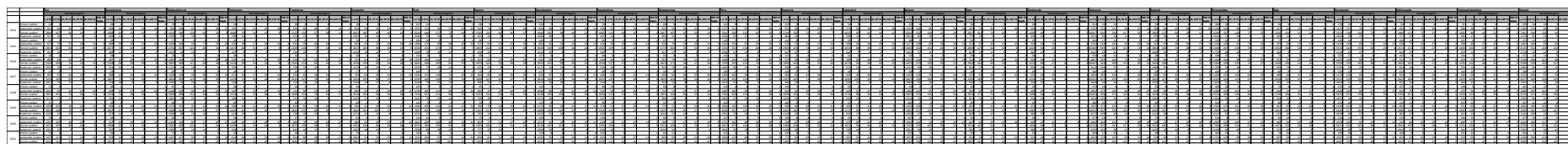
1. ábra Fejér megye-Székesfehérvári járás; Forrás: Wikipédia.....	15
2. ábra Székesfehérvár korfája 2020; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023 ...	16
3. ábra Székesfehérvár lakónépességének változása; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés	17
4. ábra HDI Székesfehérvár; Forrás: https://irányítószámok.cybo.com/magyarorsz%C3%A1g/8000_sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r/	26
5. ábra HDI Magyarország és Közép-Dunántúl; Forrás: https://globaldatalab.org/shdi/table/shdi/?levels=1+4&interpolation=0&extrapolation=0	27
6. ábra Felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	28
7. ábra Felsőfokú oklevelet szerzett hallgatók száma Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	29
8. ábra Lakásállomány (db) Székesfehérvár; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	30
9. ábra Értékesített használt lakások száma Székesfehérváron; Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 2023	30
10. ábra Értékesített használt lakások átlagos ára Székesfehérvár; Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 2023	31
11. ábra Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	32
12. ábra Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	33
13. ábra Személygépkocsik száma 1000 lakosra 2004-2021; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés, 2023	33
14. ábra Egy főre jutó GDP(1000 Ft);Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023...	34
15. ábra Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	35
16. ábra GDP vásárlóerő-paritáson 2012-2021;Forrás: Eurostat és KSH adatai alapján saját szerkesztés, 2023	36

17. ábra Székesfehérvár GDP-je vásárlóerő-paritáson(millió Euró);Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés, 2023	37
18. ábra Nyilvántartott álláskeresők száma Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	38
19. ábra Regisztrált álláskeresők végzettség szerinti bontásban Székesfehérváron 2004; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés, 2023	39
20. ábra Regisztrált álláskeresők végzettség szerinti bontásban Székesfehérváron 2021; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés, 2023	40
21. ábra Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők aránya Székesfehérváron; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023	40
22. ábra Vállalkozásdemográfia 2014-2021; Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 2023	54
23. ábra Győr Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020(2021-es módosítással); Forrás: Győr városportál(www.gyor.hu), 2023	54
24. ábra Kecskemét Településfejlesztési Konceptiója 2021-2030; Forrás: Kecskemét városportál(www.kecskemet.hu), 2023	55
25. ábra Székesfehérvár Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 kiegészítve; Forrás: Székesfehérvár városportál(www.szekesfehervar.hu) 2023	56
26. ábra Debrecen Integrált Településfejlesztési Konceptiója2014-2020; Forrás: Debrecen városportál(www.debrecen.hu), 2023	57
27. ábra Debrecen ITK környezeti céljainak a leírása; Forrás: Debrecen Városportál 2023	57
28. ábra Szombathely Városfejlesztési Programterv 2021-2027; Forrás: Szombathely Városportál(www.szombathely.hu), 2023	58
29. ábra Veszprém Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027; Forrás: Veszprém Városportál(www.veszprem.hu), 2023	59
30. ábra Miskolc Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2021-2027; Forrás: Miskolc Városportál(www.miskolc.hu), 2023	60

Mellékletek

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Általános iskolai végzettségű	20,12	21,23	19,72	21,74	22,19	21,19	21,34	22,23	22,93	17,61	21,76	24,14	18,95	20,76	23,13	24,50	18,86	23,52
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező	2,28	2,88	3,20	3,31	2,84	1,63	1,98	2,27	2,71	2,49	3,18	3,18	2,83	2,54	2,99	2,48	2,27	2,54
Szakiskolai végzettségű	2,91	2,84	2,92	1,79	2,64	2,00	2,02	2,04	2,25	1,72	2,10	1,62	2,55	2,38	2,07	3,10	1,90	1,48
Szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű	40,35	39,18	38,88	36,81	35,54	35,41	35,44	36,18	36,48	45,95	38,29	38,04	40,38	39,62	39,64	36,74	39,99	37,13
Szaktanácsos végzettségű	23,94	24,60	24,34	26,30	27,05	29,94	28,16	25,66	24,56	19,42	22,05	19,61	21,57	20,92	17,25	17,52	18,43	19,18
Egyetemi végzettségű	2,83	2,28	2,67	2,92	2,34	2,57	3,57	3,15	3,70	3,89	4,79	5,71	5,16	5,94	6,97	6,98	7,29	6,72
Főiskolai végzettségű	7,56	6,99	8,26	7,13	7,40	7,26	7,48	8,48	7,37	8,92	7,82	7,70	8,56	7,84	7,96	8,45	10,66	8,85

2. táblázat Munkanélküliek végzettség szerinti megoszlása Székesfehérvár; Forrás: Teir adatai alapján saját szerkesztés 2023

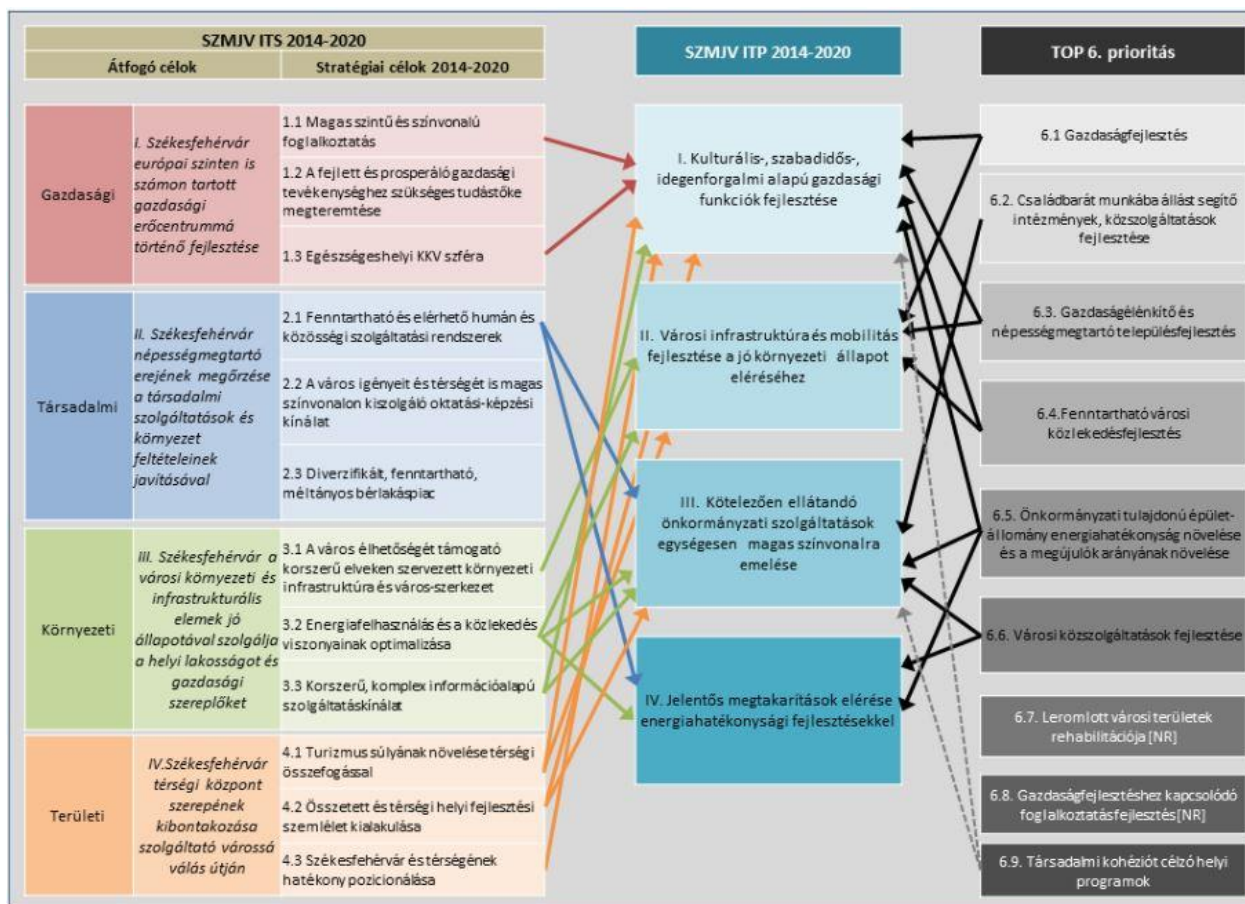
22. ábra Vállalkozásdemográfia 2014-2021; Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés 2023

TÉMAKÖR		KÖZÉPTÁVÚ CÉL		
1. Társadalom		1.1. Intézményi Infrastruktúra fejlesztése 1.2. Sportterületek fejlesztése, szabadidő-rekreációs célú fejlesztések 1.3. Egészséges, szolidáris és aktív társadalom megerősítése		
2. Gazdaság		2.1. Gazdasági területek fejlesztése 2.2. Idegenforgalmi célú fejlesztések 2.3. Kereskedelmi-logisztikai fejlesztések 2.4. Gazdaságfejlesztés támogatása „soft” programokkal		
3. Épített és természeti környezet	3.1. Épített környezet	3.1.1. Közterületek rehabilitációja 3.1.2. Tömbrehabilitáció, tömbfeltárás 3.1.3. Műemléki területek megóvása, értékőrző megújítása 3.1.4. Lakóterületi fejlesztések, új lakóterületek kijelölése		
		3.2. Természeti környezet	3.2.1. Zöldfelületek megóvása, megújítása, funkcióbővítő fejlesztése 3.2.2. Vizpartok revitalizációja	
			3.3. Műszaki infrastruktúra	3.3.1. Városi úthálózat fejlesztése 3.3.2. Kerékpárút és gyalogos kapcsolatok fejlesztése a városrészek között 3.3.3. Közösségi közlekedés fejlesztése 3.3.4. Parkolási problémák enyhítése 3.3.5. Közműfejlesztés
		4. Energiahatékonyság		4.1. Barnamezős területek hasznosítása, funkcióváltása 4.2. Hatékony energiateljesítményre irányuló fejlesztések 4.3. Energia- és klímaturatóssági szemléletformáló tevékenységek

23. ábra Győr Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020(2021-es módosítással); Forrás: Győr városportál(www.gyor.hu), 2023

Jövőkép	Kecskemét egy olyan élhető, klímatudatos és innovatív településsé kíván válni, amely széleskörű minőségi szolgáltatásokat nyújt szűkebb és tágabb környezetének, továbbá szem előtt tartja a fenntarthatóság követelményét gazdasági, társadalmi és környezeti fejlesztései, illetve területhasználatának tervezése során			
Átfogó cél	Társadalmi és gazdasági téren kiegyensúlyozottan fejlődő, intelligens, fenntartható és reziliens várossá válás			
Stratégiai célok	Sc1. ÉLHETŐ VÁROS	Sc2. SZOLGÁLTATÓ VÁROS	Sc3. KLÍMATUDATOS VÁROS	Sc4. VERSENYKÉPES VÁROS
Tematikus célok	Tc1. Városrészek közötti kapcsolatok erősítése, minőségi javítása, a városrészi alközpontok és szolgáltató területek funkcionális fejlesztése	Tc5. A városi intézmény- és ellátóhálózat, valamint humán erőforrás szükségletalapú fejlesztése	Tc9. Diverzifikált és klímabarát gazdasági szerkezet erősítésének támogatása, városi szintű energiamenedzsment rendszer kialakítása	Tc13. A helyi gazdaság innovációs képességének növelése, minőségi munkahelyteremtés támogatása, a versenyképes termelés feltételeinek biztosítása
	Tc2. Körforgásos gazdaság élénkítése, nyersanyag-, erőforrás- és energiahatékony városüzemeltetés megvalósítása	Tc6. Lakhatási igények biztosítása, minőségi lakókörnyezet kialakítása, a társadalmi integráció, a közösségfejlesztés és népeségmegtartás erősítése	Tc10. Zöld- és kék infrastruktúra komplex fejlesztése, a fenntartható zöldfelület- és vízgazdálkodás feltételeinek javítása	Tc14. Városi folyamatok nyomon követése, elemzése, értékelése, digitális adattár és monitoring rendszer kialakítása
	Tc3. A városképet és az épített környezetet megújító, turisztikailag vonzó város kialakítása	Tc7. A városi köz- és üzleti szolgáltatások fejlesztése, valamint az ezt kiszolgáló infrastruktúra színvonalának javítása, a városi térségi szerepköreinek bővítése	Tc11. Környezet-, klímabarát és karbonsemleges városfejlesztés erősítése	Tc15. A zöld- és digitális átállást szolgáló szervezeti, pénzügyi és infrastrukturális innovációk támogatása
	Tc4. Fenntartható városi mobilitás erősítése, a közösségi közlekedés, az elektromobilitás és a lágy közlekedési módok előtérbe helyezése	Tc8. Kulturális, sport és rekreációs területek fejlesztése, a programkínálat bővítése	Tc12. Energiahatékony, megújuló energiahordozókra építő energiaközösségek kialakításának ösztönzése	Tc16. A város, a gazdasági szféra és a felsőoktatás közötti együttműködések és K+F+I kapcsolatok erősítése, közös projektek kidolgozása és megvalósítása
Horizontális célok	Hc1: Az esélyegyenlőség, a társadalmi integráció elősegítése, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés biztosítása			
	Hc2: Egészséges, élhető, klímabarát és fenntartható városi környezet kialakítása			
	Hc3: Értékalapú és értékörző, intelligens fejlődés feltételeinek megteremtése (oktatással és szemléletformálással)			
	Hc4: A foglalkoztatás és munkahelyteremtés lehetőségeinek biztosítása, bővítése			
	Hc5: Együttműködő tervezés, nyilvánosság, partnerség és monitoring biztosítása			

24. ábra Kecskemét Településfejlesztési Konceptiója 2021-2030; Forrás: Kecskemét városportál(www.kecskemet.hu), 2023

25. ábra Székesfehérvár Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 kiegészítve; Forrás: Székesfehérvár városportál(www.szekesfehervar.hu) 2023

26. ábra Debrecen Integrált Településfejlesztési Koncepciója 2014-2020; Forrás: Debrecen városportál(www.debrecen.hu), 2023

R5. Az épített és természeti környezet védelme, állapotának javítása

Kapcsolódó városrészi célok

- V1 Belváros: A központi szerepkör további fejlesztése és a lakosság életkörülményeinek javítása
- V2 Hagyományos beépítésű belső lakóterület: A lakosság számára élhetőbb lakókörnyezet biztosítása
- V3 Lakótelepek: A lakosság életkörülményeinek javítása a lakótömbök és környezetük megújításával
- V4 Villanegyed: A városrész épületállományának és környezetének javítása, valamint felsőoktatási és K+F szerepének növelése kapcsolódva Debrecen stratégiai céljaihoz
- V7 Nagyerdő: A városrész idegenforgalmi potenciáljának, valamint felsőoktatási és K+F szerepének növelése a természeti környezet értékeinek megővése mellett
- V9 Külső településrészek: A lakosság életkörülményeinek javítása és az idegenforgalom fejlesztése a természeti környezet megővásával

27. ábra Debrecen ITK környezeti céljainak a leírása; Forrás: Debrecen Városportál 2023

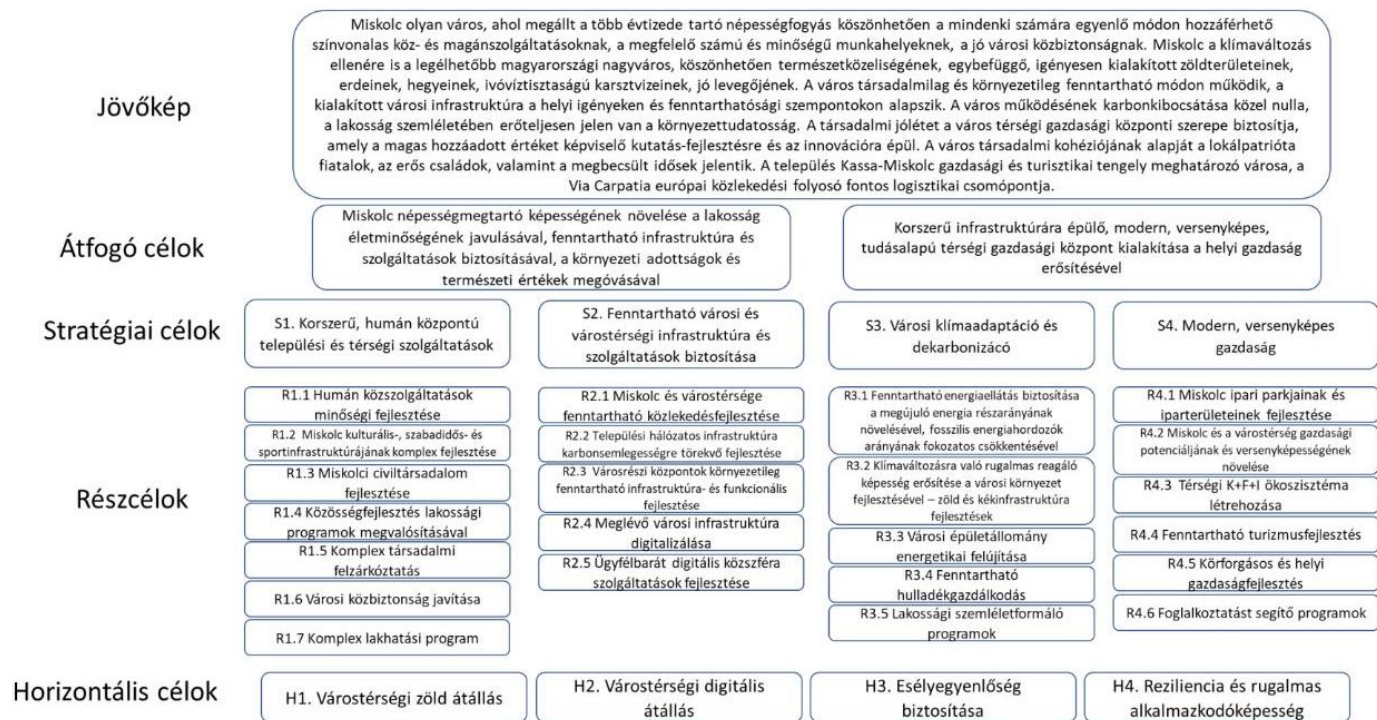
Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

Intézkedés 1. K+F infrastruktúra és innovációs készségek fejlesztése	Intézkedés 2. Iparterületek, barnamezős területek fejlesztése	Intézkedés 3. Épített és zöld környezet fejlesztése	Intézkedés 4. Közlekedési, közösségi infrastruktúra és járműállomány fejlesztése	Intézkedés 5. Köszolgáltatások modernizálása	Intézkedés 6. Szociális, egészségügyi és gyermekjóléti ellátórendszer fejlesztése	Intézkedés 7. Közösségi és kulturális infrastruktúra, szolgáltatások fejlesztése, közösségfejlesztés
Beavatkozás 1.1. K+F+I központ kialakítása és szolgáltatások szervezése	Beavatkozás 2.1. Zöldmezős ipari területek fejlesztése	Beavatkozás 3.1. Épületenergetikai és infrastrukturális fejlesztések	Beavatkozás 4.1. Közlekedési, közösségi infrastruktúra fejlesztése, megújítása	Beavatkozás 5.1. Köszolgáltatások megújuló energiára való átállása	Beavatkozás 6.1. Szociális, egészségügyi és gyermekjóléti ellátórendszer fejlesztése	Beavatkozás 7.1. Közösségi terek kínálatának bővítése, együttműködések erősítése, közösségfejlesztés
Beavatkozás 1.2. Innovációs ökoszisztéma támogatása	Beavatkozás 2.2. Barnamezős területek hasznosítása	Beavatkozás 3.2. Parkok, zöld- és vízfelületek fejlesztése	Beavatkozás 4.2. Közösségi közlekedés fejlesztése, zöld és okos megoldásokkal	Beavatkozás 5.2. Innovatív, zöld energetikai és körkörös gazdasági megoldások	Beavatkozás 6.2. Lakhatási megoldások nyújtása, megoldások ösztönzése	Beavatkozás 7.2. Aktív szabadidő, sport, rekreációs és kulturális programok nyújtása
Beavatkozás 1.3. Digitális kompetenciák fejlesztése		Beavatkozás 3.3. Városi területek komplex megújítása				

28. ábra Szombathely Városfejlesztési Programterv 2021-2027; Forrás: Szombathely Városportal(www.szombathely.hu), 2023

Veszprém jövőképe				
Veszprém a harmónia, a magas életminőség és az erős közösségek városa. Európa-szerte ismert kulturális központ, mely környezetével, a Bakonnyal és a Balatonnal kiegészülve páratlan egységét kínálja a kiegyensúlyozott, békés és szabad élet minden feltételének.				
Átfogó célok				
Magas életminőség	Reziliens városműködés	Élénk kulturális élet	Erős közösségi élet	Együtt mozduló régió
Kapcsolódó részcélok				
1. Jövőorientált oktatás elősegítése 1 3 4 2. Erős jelenlét a lakhatási kínálat alakításában 4 3. A fenntartható mobilitás kereteinek biztosítása 2 5 4. Színvonalas és hozzáférhető közszolgáltatások biztosítása 3 4 5. Klímaadaptív városműködtetés 2 3 5 6. Gazdaságösztönzés zöld, digitális és K+F+I fókusszal 1 2 3 5 7. Nemzetközi szinten is látható kulturális kínálat biztosítása 1 4 9. Önszerveződő közösségek támogatása 4	1. Jövőorientált oktatás elősegítése 1 3 4 3. A fenntartható mobilitás kereteinek biztosítása 2 5 4. Színvonalas és hozzáférhető közszolgáltatások biztosítása 3 4 5. Klímaadaptív városműködtetés 2 3 5 6. Gazdaságösztönzés zöld, digitális és K+F+I fókusszal 1 2 3 5 9. Önszerveződő közösségek támogatása 4	7. Nemzetközi szinten is látható kulturális kínálat biztosítása 1 4 JELMAGYARÁZAT: 1 Prosperáló város 2 Zöldülő város 3 Digitális város 4 Megtartó város 5 Kiszolgáló város	9. Önszerveződő közösségek támogatása 4	3. A fenntartható mobilitás kereteinek biztosítása 2 5 8. Egész éves turisztikai profil fenntartása 1 5 10. Regionális kapcsolatok gyarapítása, elmélyítése 5

29. ábra Veszprém Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027; Forrás: Veszprém Városportal(www.veszprem.hu), 2023

30. ábra Miskolc Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2021-2027; Forrás: Miskolc Városportál(www.miskolc.hu), 2023

Függelékek

Hallgatói nyilatkozat

Alulírott Boda Petra, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Budai Campus, regionális és környezeti gazdaságtan szak nappali/**levelező** tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy **Diplomadolgozatom** egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem***

Kelt: Székesfehérvár, 2023 év május hó 01 nap

Hallgató

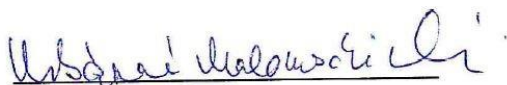
Konzulensi nyilatkozat

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védeésre **javaslom**

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem***

Kelt: Gödöllő, 2023. év Április hó 30.nap

Belső konzulens

Diplomadolgozat tartalmi kivonata

Dolgozat címe: **Székesfehérvár egyes ökonómiai és infrastrukturális változásainak vizsgálata**

A dolgozatot készítő hallgató neve: **Boda Petra**

Szak, képzési szint és tagozat megnevezése: Regionális és környezeti gazdaságtan, Msc, levelező

Tanszék/Intézet (ahol a dolgozat készült) megnevezése: VFGI VTT

Belső témavezető: (név, beosztás, munkahely megnevezése) Urbánné Malomsoki Mónika, tanszéki munkatárs

A dolgozat rövid leírása:

A diplomadolgozatom elején a szakirodalmi részben olyan fogalmak kerülnek ismertetésre, mint a település- és a térségfejlesztés, a gazdaságfejlesztés ezen belül pedig megismerkedünk a SWOT analízis szerepével. Ebben a fejezetben még kifejtésre kerülnek olyan jóléti komplex mutatók, mint például a GDP, a PPP, az ISEW és a HDI. Ezt követően a dolgozatom vizsgálati helyszínéül szolgáló Székesfehérvár kerül bemutatásra, jelenlegi helyzete és történelmi múltja alapján, majd a saját vizsgálati részben szekunder adatok szerint az előbbieken ismertetett komplex mutatók mentén kerül bemutatásra. Ezek mellett még számos infrastrukturális mutató kerül megvizsgálásra, valamint gazdasági strukturális változások bemutatását követően a környezeti állapot javítására tett intézkedéseket is megvizsgálom integrált településfejlesztési dokumentumok alapján. Az így kapott eredmények által a hipotéziseimet elvetem vagy elfogadom és ezek alapján javaslatot alkotok az esetlegesen feltárt problémák megszüntetésére.